

W1	Asignatura	Araling Panlipunan	Baitang	9
	Markahan	Ikaapat	Petsa	

I. Pamagat ng Aralin	KONSEPTO AT PALATANDAAN NG PAMBANSANG KAUNLARAN
II. MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELCs)	Nasisiyasat ang mga palatandaan ng pambansang kaunlaran. AP9MSP-IVb-3
III. PANGUNAHING NILALAMAN	<p>Ang kahulugan ng pag-unlad at pagsulong</p> <ul style="list-style-type: none"> Mga palatandaan ng Pag-unlad at Pagsulong Mga salik na maaaring makatulong sa pagsulong ng ekonomiya

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

I. Panimula (Mungkahing Oras: 5 minuto)

Sa nakaraang markahan nakatuon ang mga aralin sa Pambansang ekonomiya at sa pagpapabuti ng pamumuhay ng mamamayan tungo sa kaunlaran.

Ang iba't ibang sektor ng ekonomiya tulad ng agrikultura, industriya, paglilingkod, gayundin ang impormal na sektor at kalakalang panlabas ay may mahalagang papel na gagampanan upang makamit ang pambansang kaunlaran.

Inaasahan na sa pagtalakay ng araling ito ay malalaman mo at makapagbibigay ka ng sariling pananaw o pakahulugan sa konsepto at palatandaan ng pambansang kaunlaran at mauunawaan ang kaugnayan ng iba't ibang sektor ng ekonomiya.

Simulan natin sa pagtukoy kung ano ang pagkaunawa mo sa pambansang kaunlaran . Suriin ang mga larawan at tukuyin kung alin ang nagpapakita ng kaunlaran .

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Suriin ang mga larawan at sagutin ang mga tanong sa ibaba.

- **Pamprosesong tanong:**
- Ano ang napansin mo sa dalawang larawan? Masasabi mo ba kung alin ang nagpapakita ng kaunlaran? Ipaliwanag ang iyong sagot.

Sa kasalukuyang kalagayan o antas ng iyong buhay at sa mga nakikita mo sa balita at nababasa sa peryodiko, naramdaman mo na ba ang pagsulong ng bansa? Matutukoy mo na ba ang kahulugan at palatandaan ng pag-unlad at pagsulong at ikaw bilang mag-aaral magagawa mo ba ang mga gawaing makapagpapaunlad ng ating bansa.

D. Pagpapaunlad (Mungkahing Oras: 30 minuto)

Batay sa diksyunaryong Merriam-Webster, ang **pag-unlad** ay pagbabago mula sa mababa tungo sa mataas na antas ng pamumuhay. Isa itong kaisipang maaaring may kaugnayan din sa salitang pagsulong.

Sa aklat ni **Feliciano R. Fajardo** na Economic Development (1994), inilahad niya ang pagkakaiba ng pagsulong at pag-unlad. Ayon sa kanya, ang **pag-unlad** ay isang progresibo at aktibong proseso. Ang **pagsulong** ay ang bunga ng prosesong ito. Kung gayon, ang pagsulong ay produkto ng pag-unlad. Halimbawa, ang makabagong pamamaraan ng pagtatanim ng palay ay kinapapalooban ng isang proseso, at ito ang pag-unlad. Ang resulta nito ay mas maraming ani, at ito ang pagsulong.

Ang pagsulong ay nakikita at nasusukat. Ang mga halimbawa nito ay mga daan, sasakyan, kabahayan, gusali, pagamutan, bangko, paaralan, at marami pang iba. Ang mga ito ang resulta ng pag-unlad. Subalit hindi doon nagtatapos ang pag-unlad. Dapat itong makalikha ng mas marami at lalong mabuting produkto at serbisyo. Dagdag pa niya, ang pag-unlad ay isang progresibong proseso ng pagpapabuti ng kondisyon ng tao, gaya ng pagpapababa ng antas ng kahirapan, kawalan ng trabaho, kamangmangan, di pagkakapantay-pantay at pananamantala.

Inilahad nina **Michael P. Todaro at Stephen C. Smith** sa kanilang aklat na *Economic Development* (2012) ang dalawang magkaibang konsepto ng pag-unlad: ang **tradisyonal na pananaw** at **makabagong pananaw** ukol dito. Sa **tradisyonal na pananaw**, binigyang diin ang pag-unlad bilang pagtatamo ng patuloy na pagtaas ng antas ng income per capita nang sa gayon ay mas mabilis na maparami ng bansa ang kaniyang output kaysa sa bills ng paglaki ng populasyon nito. Sa **makabagong pananaw** naman, isinasaad na ang pag-unlad ay dapat na kumatawan sa malawakang pagbabago sa buong sistemang panlipunan. Dapat na ituon ang pansin sa iba't ibang pangangailangan at nagbabagong hangarin ng mga tao at grupo sa nasabing sistema upang masiguro rin ang paglayo mula sa di-kaaya-ayang kondisyon ng pamumuhay tungo sa kondisyon na mas kasiya-siya.

Sa akdang "Development as Freedom" (2008) ni **Amartya Sen**, kanyang ipinaliwanag na ang kaunlaran ay matatamo lamang kung "mapauunlad ang yaman ng buhay ng mga tao kaysa sa yaman ng ekonomiya nito". Upang matamo ito, mahalagang bigyang pansin ang pagtanggali sa mga ugat ng kawalang kalayaan tulad ng kahirapan, diskriminasyon at hindi pagkakapantay-pantay at ng iba pang salik na naglilimita sa kakayahan ng mga mamamayan.

Mga Palatandaan ng Pag-unlad at Pagsulong

Maaari kayang magkaroon ng pagsulong kahit walang pag-unlad? Ano ano nga ba ang palatandaan ng pag-unlad at pagsulong. Ano ano ang mga salik na makatutulong sa pag-unlad ng ekonomiya ng bansa? Ilan sa mga salik na ito ay ang mga sumusunod :

- Ang pagpasok ng mga dayuhang mamumuhunan na nakapagtataguyod ng mas mabilis na paglago at pagsulong ng kanilang ekonomiya.
- Malaki ang naitutulong ng mga **likas na yaman** sa pagsulong ng ekonomiya lalong-lalo na ang mga yamang-lupa, tubig, kagubatan, at mineral.
- **Ang lakas-paggawa**. Mas maraming output ang nalilikha sa isang bansa kung maalam at may kakayahan ng mga manggagawa nito.
- Ang **kapital** ay mahalaga sa pagpapalago ng ekonomiya ng isang bansa . Sa tulong ng mga kapital tulad ng mga makina sa mga pagawaan ay nakalilikha ng mas maraming produkto at serbisyo.
- **Teknolohiya** at inobasyon. Sa pamamagitan ng mga salik na ito, nagagamit nang mas episyente ang iba pang pinagkukunang-yaman upang mas maparami pa ang mga nalilikhang produkto at serbisyo

Reference/ Source: Ekonomiks Araling Panlipunan Modyul para sa Mag-aaral pp.243-349

*Para sa ODL Class maaaring bisitahin ang link na kalakip -<https://www.slideshare.net/KenethCacho/konsepto-ng-pagunlad>

Ngayong nagkaroon kana ng ideya kung ano nga ba ang konsepto ng pag-unlad at pagsulong mula sa mga tekstong iyong binasa , ating pa itong palawakin .

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Mag-isip ka ng mga salita na maiuugnay mo sa pag-unlad.. Isulat ito sa bubble. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

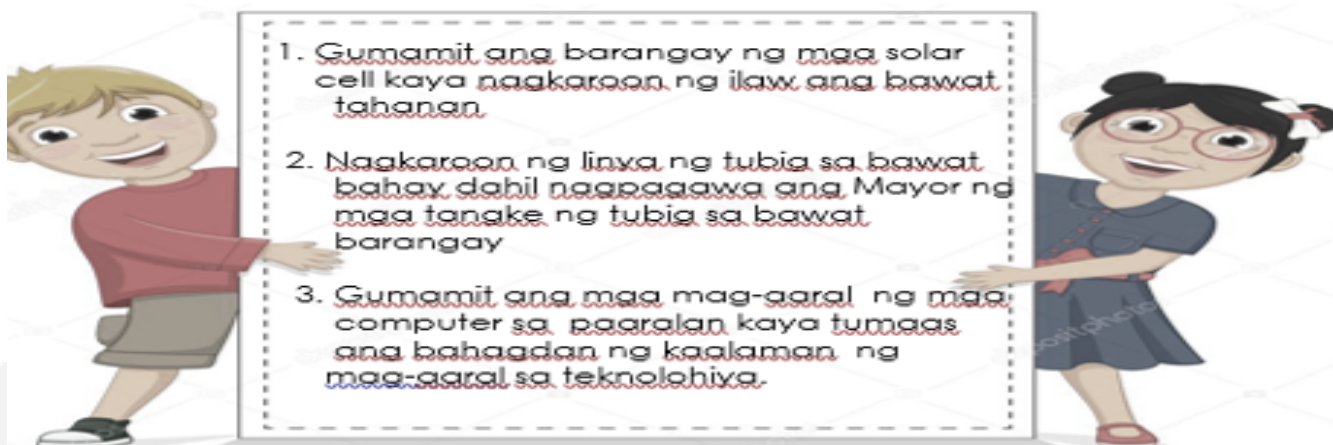

Mga Pamprosesong Tanong :

1. Ano ang kaugnayan sa "pag-unlad " ng mga salitang iyong naisulat? Ipaliwanag.
2. Sa iyong palagay ang mga salita bang iyan ay maiuugnay o maiuugnay mo sa kalagayan ng ating bansa? Bakit?

Gawain sa Pagkatuto bilang 3 : Suriing maigi ang mga pangungusap at tukuyin kung alin dito ang tumutukoy sa **pagsulong** at alin ang sa **pag-unlad** . Ikahon ang tumutukoy **pag-unlad** at **bilugan** ang tumutukoy sa **pagsulong** sa pangungusap.

Halimbawa: ang makabagong pamamaraan ng pagtatanim palay ay nagresulta ng pagkakaroon ng maraming ani.

https://www.google.com/search?q=boy+with+placard+clip+art&rlz=1C1SOJL_tIPH792PH792&oq=boy+with+placard+clip+art&aqs=chrome

Pamprosesong tanong:

1. Paano mo natukoy na ang iyong ikinahon na mga salita ay pag-unlad at ang binulugan ay pagsulong? Ipaliwanag ?
2. Ano ano sa iyong palagay ang palatandaan ng pag-unlad? Ipaliwanag ang iyong sagot.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4 : Tukuyin mo kung ang mga sumusunod na pahayag ay may kinalaman sa pag-unlad. Para sa iyong pananaw, lagyan ng tsek (✓) kung ikaw ay sang-ayon at ekis(x) kung hindi ka sang-ayon. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

PAHAYAG	Pananaw Mo
1. May pag-unlad kung may nagtataasang gusali at naglalakihang kalsada	
2. May pag-unlad kung lumalaki ang GNP at GDP ng bansa.	
3. May pag-unlad kung may makabagong teknolohiya at makinarya	
4. May pag-unlad kung maraming mamamayan ang may trabaho o hanap buhay.	
5. May pag-unlad kung mas malaki ang pag-aangkat ng produkto sa ibang bansa kaysa sa pagluluwas ng mga produkto natin palabas ng bansa	

Pamprosesong tanong:

1. Alin sa mga pahayag ang higit mong nararanasan sa iyong lipunan?
2. Sa iyong palagay, ano kaya ang nagiging mga balakid sa pagpapatuloy ng pag-unlad sa sumusunod na aspekto:
 - kultural
 - sosyal (lipunan)
 - politikal
3. Balikan natin ang mga larawan sa unang bahagi. Maaari mo bang sabihin kung ano ang mga palatandaan ng pag-unlad sa isang bansa? Ipaliwanag.
4. Paano mo nakikita ang iyong sarili limang taon mula ngayon bilang kabahagi ng mga palatandaan ng pag-unlad na iyong natukoy?

E. Pakikipagpalihan (Mungkahing Oras: _____)

Matapos mong maunawaan ang konsepto ng pag-unlad at pagsulong , ating sagutan ang mga katanungan/ gawain na higit pang magpapalim ng iyong kaalaman sa paksang tinalakay

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Itala ang mga kaisipang nabuo ng mga ekonomista ukol sa konsepto ng pag-unlad at ibigay ang iyong pananaw o pagkaunawa. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

EKONOMISTA	KONSEPTO NG PAG-UNLAD	PANANAW / PAGKAUNAWA
1. Feliciano R. Fajardo		
2. Michael P. Todaro at Stephen C. Smith		
3. Amartya Sen		

A. Paglalapat (Mungkahing Oras: __5__)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Tingnan ang larawan at suriin kung ano pag-unlad at pagsulong na makikita rito. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

Ang pag-unlad sa larawan ay tumutukoy sa _____
 _____ at ang pagsulong naman ay ang _____
 Kung gagamit ng ganitong makinarya ang mga magsasaka sa ating bansa masasabi kong _____

V. PAGTATAYA (Mungkahing Oras: _____)

(Ang mga Gawain sa Pagkatuto para sa Pagpapayaman, Pagpapahusay, o Pagtataya ay ibibigay sa ikatlo at ikaanim na linggo)
 Ang pagbibigay ng pagtataya ay isasagawa sa ikatlo at ika-anim na linggo.

VI. PAGNINILAY (Mungkahing Oras: __2minuto__)

Ipabatid ang iyong personal na pagtatasa sa kard ayon sa lebel ng iyong performans.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 7: Dugtungan: Basahin at unawain ang slogan at dugtungan ang pangungusap upang makabuo ng isang paglalahat.

“SA PAG-UNLAD NG BAYAN, MAMAMAYAN AY MAKIKINABANG”

Nangangahulugan ito na kung ang bawat mamamayan ay _____,
 magkakaroon ng pag-unlad at ang mamamayan ay makikinabang rito kaya naman dapat tayo ay _____.

Personal na Pagtatasa sa Lebel ng Performans Para sa Mag-aaral

Pumili ng isa sa mga simbolo sa ibaba na kakatawan sa iyong naging karanasan sa pagsasagawa ng mga gawain. Ilagay ito sa Hanay ng LP o Lebel ng Performans. Basahin ang deskripsiyon bilang gabay sa iyong pagpili:

- ☐ - Nagawa ko nang mahusay. Hindi ako nahirapan sa pagsasagawa nito. Higit na nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.
- ☐ - Nagawa ko nang maayos. Nahirapan ako nang bahagya sa pagsasagawanito. Nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.
- ☐ - Hindi ko nagawa o nahirapan ako nang labis a pagsasagawa nito. Hindi ko nauunawaan ang hinihingi sa gawain. Kailangan ko pa ng paglilinaw o dagdag kaalaman upang magawa ko ito nang maayos o mahusay.

Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP
Bilang 1		Bilang 2		Bilang 3		Bilang 4	
Bilang 5		Bilang 6		Bilang 7			

VII. SANGGUNIAN

EKONOMIKS : Araling Pnalipunan Modyul para sa Mag-aaral
Kagawaran ng Edukasyon

Inihanda ni:	MA. THERESA R. PUNZALAN SDO - RIZAL	Sinuri nina:	MR. AUGUST JAMORA DR. REYNATE V. FLANDEZ MRS. SHIRLY MALAPIT DR. LUCIA F. PAGALANAN
--------------	--	--------------	--

BILANG NG GAWAIN	KASAGUTAN			
BILANG 2	1. oo	2. oo	3. Oo	4. Oo
BILANG 3	NAKAKAHON: 1. Gumamit Ang barangay ng mga Solar Cell 2. Nagpagawa ang Mayor ng mga tangke ng tubig sa bawat barangay 3. Gumamit ang mga mag-aaral ng computer sa paaralan		NAKABILOG 1. nagkaroon ng ilaw ang bawat bayan 2. nagkaroon ng linya ng tubig ang bawat bahay 3. Tumaas ang pahagdan ng mag aaral sa teknonoliya	
BILANG 4	EKONOMISTA 1. Feliciano Fajardo	KONSEPTO NG PAG-UNLAD 1. PAG-unlad	PANANAW 1. ay pagbabago mula sa mababa tungo sa mataas na antas ng pamumuhay	
	2. Michael P. Todaro Stephen C. Smith	2. <i>tradisyonal na pananaw</i> at <i>makabagong pananaw ng pag-unlad</i>	2.. . <u>Sa tradisyonal na pananaw</u> , binigyang-diin ang pag-unlad bilang pagtatamo ng patuloy na pagtaas ng antas ng income per capita nang sa gayon ay mas mabilis na maparami ng bansa ang kaniyang output kaysa sa bilis ng paglaki ng populasyon nito Sa <u>makabagong pananaw</u> naman, isinasaad na ang pag-unlad ay dapat na kumatawan sa malawakang pagbabago sa buong sistemang panlipunan	
	3. Amartya Sen	3. "Development as Freedom	3. na ang kaunlaran ay matatamo lamang kung "mapauunlad ang yaman ng buhay ng mga tao kaysa sa yaman ng ekonomiya nito	

W2	Asignatura	Araling Panlipunan	Baitang	9
	Markahan	Ikaapat	Petsa	

I. Pamagat ng Aralin	GAMPANIN NG MAMAMAYAN SA PAG-UNLAD NG BANSA
II. MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELCs)	Natutukoy ang ibat ibang gampanin ng mamamayang Pilipino upang makatulong sa pambansang kaunlaran - AP9MSP – IVb-3
III. PANGUNAHING NILALAMAN	<ul style="list-style-type: none"> Ang mga gampanin ng mamamayan na makatutulong sa pag-unlad ng bansa. Pagpapahalaga sa sama-samang pagkilos ng mamamayang Pilipino para sa pambansang kaunlaran

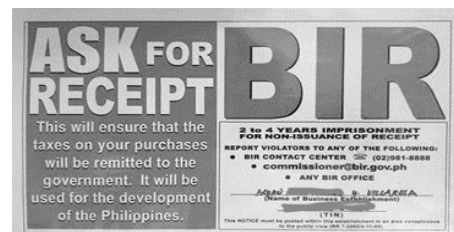
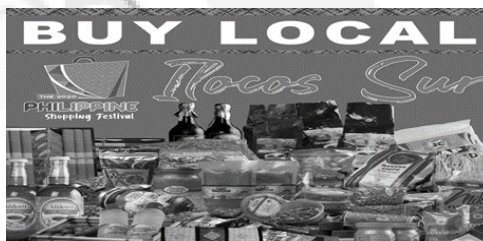
IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

I. Panimula (Mungkahing Oras: 5 minuto)

Matapos malaman ang mahahalagang konsepto ukol sa pag-unlad at pagsulong, ating alamin ang mga gampanin ng mamamayan upang matiyak ang pag-unlad at pagsulong ng bansa.

Hindi matatamo ng bansa ang kaunlaran kung ang mamamayan ay magkakanya kanya. Ang kaunlaran ng bansa ay matatamo lamang kung ang bawat mamamayan ay magsasama-sama at magtutulong tulong upang makamit nito ang kaunlaran. Kaya mahalaga na ang bawat mamamayan ay gawin ang kanyang gampanin sa bansa.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Suriin ang mga larawan at tukuyin kung anong gampanin ng mamamayan ito? Isulat ang sagot sa sgutang papel.

Pamprosesong Tanong: Paano makatutulong sa pag-unlad ng bansa ang pagtupad sa mga gampaning tinutukoy mo na nasa larawan?

D. Pagpapaunlad (Mungkahing Oras: 30 minuto)

Matapos Malaman ang mahahalagang konsepto ukol sa pag-unlad at pagsulong, ating alamin ang mga gampanin ng mamamayan upang matiyak ang pag-unlad at pagsulong ng bansa.

Sama-Samang Pagkilos para sa Pambansang Kaunlaran

Hindi uunlad ang isang bansa kung hindi tutulong ang kaniyang mga mamamayan. Bawat isa ay may gampanin sa pag-unlad ng bansa. Maaaring ang pagbibigay ng kontribusyon sa pag-unlad ng bansa ay sa pamamagitan ng pansariling pagsisikap o sama-samang pagtutulongan. Ang paglaya sa kakapusan ng bawat isa ay isang paraan na maaaring gawin ng isang indibidwal sa pamamagitan ng matalinong pamamahala ng pananalapi. Kailangan ng sama-samang pagkilos ng lahat ng mamamayan.

Maaaring gawin ang sumusunod bilang ilan sa mga estratehiya na makatutulong sa pag-unlad ng bansa:

MAPANAGUTAN

1. Tamang pagbabayad ng buwis. Ang pagkakaroon ng kultura ng tamang pagbabayad ng buwis ay makakatulong upang magkaroon ang pamahalaan ng sapat na halagang magagamit sa mga serbisyong panlipunan tulad ng libreng edukasyon, murang programang pangkalusugan, at iba pa.

2. Makialam. Ang mali ay labanan, ang tama ay ipaglaban. Paglaban sa anomalya at korapsyon maliit man o malaki sa lahat ng aspekto ng lipunan at pamamahala. Mahalagang itaguyod ng mga mamamayan ang kultura ng pagiging tapat sa pribado at publikong buhay. Hindi katanggap-tanggap ang pananahimik at pagsasawalang-kibo ng mamamayan sa mga maling nagaganap sa loob ng bahay, sa komunidad, sa paaralan, pamahalaan, at sa trabaho

MAKABANSA

1. Bumuo o sumali sa Kooperatiba. Ang pagiging kasapi ng kooperatiba ay isang paraan upang magkaroon ng

pagkakataon ang bawat isa na maging kasapi sa paglikha ng yaman ng bansa. Ag kooperatiba ay ang pagsasama-sama ng puhunan ng mga kasapi upang magtayo ng negosyo na makikinabang at tatangkilik ay mga kasapi rin. Ang kanilang kita ay sa pamamagitan ng pagkakaroon ng dibidendo o hati sa kita batay sa bahagi sa kooperatiba. Ang nagpapatakbo ng kooperatiba ay mga kasapi ring naniniwala sa sama-samang pag-unlad.

2. Pagtangkilik sa mga produktong Pilipino. Ang yaman ng bansa ay nawawala tuwing tinatangkilik natin ang dayuhang produkto. Dapat nating tangkilikin ang mga produktong Pilipino.

MAALAM

1. Tamang pagboto. Ugaliing pag-aralan ang mga programang pangkaunlaran ng mga kandidato bago pumili ng iboboto. Dapat din nating suriin ang mga isyung pangkaunlaran ng ating bansa upang masuri kung sinong kandidato ang may malalim na kabatiran sa mga ito.

2. Pagpapatupad at pakikilahok sa mga proyektong pangkaunlaran sa komunidad. Ang pag-unlad ay hindi magaganap kung ang pamahalaan lamang ang kikilos. Maaaring manguna ang mga mamamayan sa pagbuo at pagpapatupad ng mga programang pangkaunlaran. Dapat ay magkaroon tayo ng malasakit sa ating komunidad upang makabuo at makapagpatupad ng mga proyektong magpapaunlad sa ating komunidad.

Pinagkunan:

Reference ? Source: Department of Education, Culture and Sports (DECS). (n.d.). Project EASE Module. Pasig City: DECS, Ekonomiks- Araling Panlipunan Modyul para sa Mag-aaral pp. 353-356

Nabasa mo sa ating teksto na sa sama-samang pagkilos ng mamamayan ay matatamo ang kaunlaran. Ating palawakin pa ang kaalam mo sa kung ano pa ang magagawa mo bilang mamamayang Pilipino.

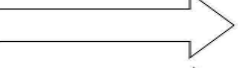

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Magtala ng mga gawaing nagpapakita ng iyong gampanin bilang mamamayang tumutulong sa pag-unlad ng bansa. Isulat ang sagot sa sagutang papel

Bilang mamamayang Pilipino ako ay:	Mga halimbawa ng mga gawaing ginagampanan ng mamamayang Pilipino para sa kaunlaran ng bansa
1. MAPANURI	
2. MAABILIDAD	
3. MAKABANSA	
4. MAALAM	

Pamprosesong tanong:

1. Ano ano ang mga handa mong gawin para sa ikauunlad ng ating bayan? Ipaliwanag.
2. Paano mo inihanda ang iyong sarili bilang isang mapanagutan, maabilidad, makabansa at maalam na mamamayan ng ating bansa?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Suriin kung ang mga nakatala ay tumutukoy sa anong gampanin ng mamamayan . Isulat ang sagot sa sagutang papel.

	Kumuha si Aling Marta ng permit sa munisipyo para makapagbukas ng sari-sari store
	Mas pinili ni Juan na bumili ng bigas mula sa ani ng masasaka sa kanilang lugar.
	Sumama si Joan sa proyekto ng barangay tulad ng Clean and Green Program

Pamprosesong tanong:

1. Bilang isang mag-aaral may tungkulin Ka rin na dapat gawin upang mapaunlad ang bansa,sa iyong palagay paano mo matutupad ang panata na nakatala sa panatang makabayan ng Pilipinas?

E. Pakikipagpalihan (Mungkahing Oras: 30 minuto)

Sa gawaing ito, suriin nating ang isang awiting pinasikat ni Noel Cabangon na naglalahad ng mga simpleng gawain o

pamamaraan na ginagawa natin araw araw ngunit masasabing makatutulong sa pangarap natin kaunlaran kung ating isasagawa nang may puso.

Gawain sa Pagkatuto bilang 4 : Para sa Online delivery Learning maaari panoorin ang video sa youtube at kung ikaw ay nasa Modular Delivery Learning maaaring basahin ang awiting ito upang masagot ang mga katanungan. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Ipinagtatangol ko ang aking karangalan
'pagkat ito lamang ang tangi kong
kayamanan
'di ko ibinebenta ang aking kinabukasan
Ang boto ko'y aking pinahahalagahan

[repeat chorus]

Ako'y isang tapat at totoong lingkod ng
bayan
Pabor o lagay ay 'di ko pinapayagan
Tapat ang serbisyo ko sa mamamayan
'Di ko ibinubulsa ang pera ng bayan

Ipinagtatangol ko ang mamamayang
Pilipino
Mga karapatan nila'y kinikilala ko
Iginagalang ko ang aking kapwa-tao
Ipinaglalaban ko ang dangal ng bayan ko.

[repeat chorus twice]

Bakit mahalaga ang
pagkakaloob ng
tapat na serbisyo
sa mga tao?

Ako'y Isang Mabuting Pilipino
Noel Cabangon

Ako'y isang mabuting Pilipino
Minamahal ko ang bayan ko
Tinutupad ko ang aking mga
tungkulin
Sinusunod ko ang kanyang mga
alituntunin

Tumatawid ako sa tamang tawiran
Sumasakay ako sa tamang sakayan
Pumipila at 'di nakikipag-unahan
At 'di ako pasiga-siga sa lansangan

Maaaring panoorin ang video sa
Youtube upang masundan ang himig ng
awit.

<http://www.youtube.com/watch?v=hkfoUcZJI78>

Sumasakay at
bumababa ka ba
sa tamang sakayan
at babaan?

Ano- anong mga
tuntunin at
alituntunin sa
paaralan ang
sinusunod mo?

Paano ka
makatutulong sa
pangangalaga ng
ating kapaligiran?

Gaano kahalaga
ang pag- aaral
sa iyo?
Pangatwiranan.

Bumababa't nagsasakay ako sa tamang
sakayan (Nagbababa ako sa tamang
babaan)
'di nakahambalang parang walang
pakialam
Pinagbibigyan kong mga tumatawid sa
kalsada
Humihinto ako 'pag ang ilaw ay pula

[chorus]

'pagkat ako'y isang mabuting Pilipino
Minamahal ko ang bayan ko
Tinutupad ko ang aking mga tungkulin
Sinusunod ko ang kanyang mga alituntunin

'Di ako nangongotong o nagbibigay
ng lagay
Tiket lamang ang tinatanggap kong
ibinibigay
Ako'y nakatayo doon mismo sa kanto
At 'di nagtatago sa ilalim ng puno

'Di ako nagkakalat ng basura sa
lansangan
'Di bumubuga ng usok ang aking
sasakyan
Inaayos ko ang mga kalat sa
basurahan
Inaalagaan ko ang ating kapaligiran

[repeat chorus]

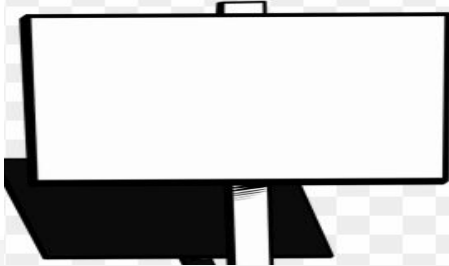
Lagi akong nakikinig sa aking mga
magulang
Kaya't pag-aaral ay aking
pinagbibutihan
'di ako gumagamit ng bawal na gamot
O kaya'y tumatambay at sa eskwela'y
'di pumapasok

Pamprosesong tanong:

1. Ano ang pangkalahatang mensahe ng awitin? Paano mo maiuugnay ito sa pagtatamo ng kaunlaran? Ipaliwanag.

2. Kanino kayang mga tungkulin ang inilalahad sa awitin? Ano ang implikasyon nito sa pambansang kaunlaran?
3 Paano ka makatutulong sa pag-unlad ng bansa bilang isang mabuting Pilipino? Pagtibayin.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Gumawa ng isang campaign slogan na naglalahad ng iyong saloobin bilang isang mamamayang Pilipino na nagnanais ng kaunlaran. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

RUBRIK PARA SA SLOGAN

PAMANTAYAN	DESKRIPSYON	PUNTOS
NILALAMAN/ MENSAHE	ang nilalaman o mensahe ay direktang nakatugon sa paksang tinalakay	5
PAGKAMALIKAHIN	Naipakita ang pagiging malikhain sa ginawang slogan	5
KABUUANG PUNTOS		10

https://www.google.com/search?q=clip+art+holding+placard&tbn=isch&ved=2ahUKEwjc9KH0VjuAhURyOKHR0QArIQ2-cCegQIABAA&oeq=clip+art+holding+placard&gs_lcp=CgNpbWcQDFAAWABgug1oAHA

A. Paglalapat (Mungkahing Oras: 5 minuto)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6 : Katulad sa ating Panatang Makabayan na binibigkas bilang panata ng katapatan sa bayan, nais kong gumawa kayo ng isang panata bilang mag-aaral na itataguyod ang iyong gampanin para sa kaunlaran ng ating bayan at sa inyong kinabukasan at sa mga susunod pang henerasyon.

https://www.google.com/search?q=hand+pledge+clipart&tbn=isch&hl=en&rlz=1C1SQJL_tIPH792PH792&sa=X&ved=2ahUKEwjms2_zfjuAhVI-5QKHUmTASQQRNwCKAF6BQgB

V. PAGTATAYA (Mungkahing Oras:)

(Ang mga Gawain sa Pagkatuto para sa Pagpapayaman, Pagpapahusay, o Pagtataya ay ibibigay sa ikatlo at ikaanim na linggo)

Magsasagawa ng pagtataya sa ikatlong linggo

VI. PAGNINILAY (Mungkahing Oras: 5 minuto)

Ipabatid ang iyong personal na pagtatasa sa kard ayon sa lebel ng iyong performans.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 7 PANUTO : Basahin at unawain ang tanong sa kahon **A** at isulat ang iyong sagot sa kahon **B**.

**Kahon A
Tanong**

Paano mo ihalalintulad sa walis tingting ang sama-samang pagkilos ng mga mamamayan para sa kaunlaran ng bayan?

**Kahon B
Sagot**

<https://images.app.goo.gl/mqjezBXuZrBeYsmZ6>

Personal na Pagtatasa sa Lebel ng Performans Para sa Mag-aaral

Pumili ng isa sa mga simbolo sa ibaba na kakatawan sa iyong naging karanasan sa pagsasagawa ng mga gawain. Ilagay ito sa Hanay ng LP o Lebel ng Performans. Basahin ang deskripsiyon bilang gabay sa iyong pagpili:

☐ - Nagawa ko nang mahusay. Hindi ako nahirapan sa pagsasagawa nito. Higit na nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.

□ - Nagawa ko nang maayos. Nahirapan ako nang bahagya sa pagsasagawanito. Nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.

⚡ - Hindi ko nagawa o nahirapan ako nang labis a pagsasagawa nito. Hindi ko nauunawaan ang hinihingi sa gawain. Kailangan ko pa ng paglilinaw o dagdag kaalaman upang magawa ko ito nang maayos o mahusay.

Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP
Bilang 1		Bilang 2		Bilang 3		Bilang 4	
Bilang 5		Bilang 6		Bilang 7			

VII. SANGGUNIAN

**EKONOMIKS – Araling Panlipunan – Modyul para sa MAG-aaral
Kagawaran ng Edukasyon**

Inihanda ni:	MA. THERESA R. PUNZALAN SDO - RIZAL	Sinuri nina:	MR. AUGUST JAMORA DR. REYNANTE V. FLANDEZ MRS. SHIRLY MALAPIT DR. LUCIA F. PAGALANAN
--------------	--	--------------	---

W3	Asignatura	Araling Panlipunan	Baitang	9
	Markahan	Ikaapat	Petsa	

I. Pamagat ng Aralin	SEKTOR NG AGRIKULTURA, PANGINGISDA, PAGGUGUBAT
II. MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELCs)	Nasusuri ang bahaging ginampanan ng agrikultura, pangisdaan, at paggugubat sa ekonomiya
III. PANGUNAHING NILALAMAN	<ul style="list-style-type: none"> Mga Sektor na bumubuo sa agrikultura Ang kahalagahan ng sektor ng agrikultura: paghahalaman, paghahayupan, pangisda at paggugubat sa pag-unlad ng ekonomiya ng bansa

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

I. Panimula (Mungkahing Oras: 10)

Tinalakay natin ng nakaraang aralin ang kahulugan at patatandaan ng pambansang kaunlaran. Sa pamamagitan ng pagtukoy sa mga palatandaang ito, masusuri natin kung may kaunlarang na nangyayari sa ating bansa. Simulan natin ang pagtalakay sa ibat ibang sektor ng ekonomiya na may malaking bahagi sa kaunlaran ng bansa.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Suriin ang mga larawan at tukuyin kung saang sektor ng ekonomiya sila nabibilang.

Pamprosesong tanong:

Magbigay ka ng impormasyong iyong nalalaman tungkol sa lagay ng agrikultura, pangisda at paggugubat ng ating bansa sa kasalukuyang. Paano nakatutulong ang mga sektor na ito sa pambansang kaunlaran ng ekonomiya ng bansa?

D. Pagpapaunlad (Mungkahing Oras: 30)

Sa araling ito ay ating alamin ang kahalagahan ng sektor ng agrikultura sa pang araw-araw na buhay ng mga Pilipino at ang bahaging gagampanan nito sa pag-unlad ng bansa.

ANG SEKTOR AGRIKULTURA

Malaking bahagi ng ekonomiya ay nakadepende sa sektor ng agrikultura. Sinasabing ito ang nagtataguyod sa malaking bahagdan ng ekonomiya dahil ang lahat ng sektor ay umaasa sa agrikultura upang matugunan ang pangangailangan sa pagkain at mga hilaw na sangkap na kailangan sa produksiyon.

Humigit kumulang na 7,100 isla ang bumubuo sa Pilipinas. Dahil sa lawak at dami ng mga lupain, napabilang ang Pilipinas sa mga bansang agrikultural dahil malaking bahagi nito ang ginagamit sa mga gawaing pang-agrikultura.

Nahahati ang sektor ng agrikultura sa paghahalaman (farming), paghahayupan (livestock), pangisda (fishery), at paggugubat (forestry).

1. Paghahalaman. Maraming mga pangunahing pananim ang bansa tulad ng palay, mais, niyog, tubo, saging, pinya, kape, mangga, tabako, at abaka. Ang mga pananim na ito ay karaniwang kinokonsumo sa loob at labas ng bansa. Ayon sa National Statistical Coordination Board (NSCB), tinatayang umabot ang kabuuang kita ng sekondaryang sektor na ito sa Php797.731 bilyon noong 2012. Ito ay nagmula sa mga produktong palay, mais, at iba pang pangunahing pananim ng Pilipinas. Kasama rin dito ang produksiyon ng gulay, halamanggubat, at halamang mayaman sa hibla (fiber). Gayundin ang mani, kamoteng kahoy, kamote, bawang, sibuyas, kamatis, repolyo, talong, at kalamansi.

2. Paghahayupan. Ang paghahayupan naman ay binubuo ng pag-aalaga ng kalabaw, baka, kambing, baboy manok, pato at iba pa. Ang paghahayupan ay nakaututulong sap ag-suply ng ating mga pangangailangan sa karne at iba pang pagkain. Ang Paghahayupan ay gawaing pangkabuhayang kinabibilangna ng ating mga tagapag-alaga ng hayop. Mayroon din mga pribadong korporasyon na nasa ganitong hanap buhay

3. Pangisda. Itinuturing ang Pilipinas bilang isa sa mga pinakamalaking tagatustos ng isda sa buong mundo. Isa sa pinakamalalaking daungan ng mga huling isda ay matatagpuan sa ating bansa. Samantala, ang pangisda ay nauuri sa tatlo - komersiyal, munisipal at aquaculture. **Ang komersyal na pangisda** ay tumutukoy sa uri ng pangisdadang gumagamit ng mga bangka na may kapasidad na hihigit sa tatlong tonelada para sa mga gawaing pangkalakalan o pagnenegosyo. Sakop ng operasyon ay 15 kilometro sa labas ng nasasakupan ng pamahalaang bayan. **Ang munisipal na pangisda** ay nagaganap sa loob ng 15 kilometro sakop ng munisipyo at gumagamit ng bangka na may kapasidad na

tatlong tonelada o mas mababa pa na hindi nangangailangan na gumamit ng mga fishing vessel. **Ang pangisdang aquaculture** naman ay tumutukoy sa pag-aalaga at paglinang ng mga isda at iba pang uri nito mula sa iba't ibang uri ng tubig pangisdaan - fresh (tabang), brackish (maalat-alat) at marine (maalat) (BOI, 2011)..

4. Paggugubat. Ang paggugubat ay isang pangunahing pang-ekonomikong gawain sa sektor ng agrikultura. Patuloy na nililalang ang ating mga kagubatan bagamat tayo ay nahaharap sa suliranin ng pagkaubos ng mga yaman nito. Mahalaga itong pinagkukunan ng plywood, tabla, troso, at veneer. Bukod sa mga nabanggit na produkto, pinagkakakitaan din ang rattan, nipa, anahaw, kawayan, pulot-pukyutan at dagta ng almaciga

Ang 50% ng kabuuang ani ay mula sa iba't ibang tanim kung saan ang may pinakamataas na bahagdan ay palay na nasa 20%. Samantala, nasa 6% naman ang pinagsama-samang dami ng tubo, mangga, at pinya. Ang paghahayupan naman ay nakapagtala ng 13% kung saan ang pagmamamamayan ay may 11% na bahagi. Sa aspeto naman ng pangisdaan, mayroong 19% na kinita para sa nasabing taon.

Kahalagahan ng Agrikultura

Ang pag-unlad ng isang bansa ay nakabatay sa laki at taas ng kita ng mga sektor ng ekonomiya. Mahalagang mapagtuunan ng pansin ng pamahalaan ang lahat ng sektor, partikular ang agrikultura sapagkat dito nagmumula ang mga pagkain na tumutugon sa pangangailangan ng mamamayan.

1. Ang agrikultura ay pangunahing pinagmumulan ng pagkain. Ang lupain ng Pilipinas ay akma na tamnan ng mga produktong tulad ng palay, mais, tubo, patatas, at iba pa. Mayroon ding inaang mga prutas tulad ng mangga, pinya, kopra, at saging. Mainam din ang temperatura dito bilang lokasyon sa pag-aalaga ng mga hayop na ginagamit sa mga pang-araw-araw na pangangailangan ng mga tao. Mayroon ding sapat na mapagkukunan ng mga pagkaing mula sa katubigan. Ang agrikultura ay isang napakahalagang sektor sa bansa dahil ito ang pinagmumulan ng mga pagkain ng mamamayan.

2. Pinagkukunan ng materyal para makabuo ng bagong produkto. Nagmumula sa sektor na ito ang mga hilaw na sangkap mula sa kagubatan, kabukiran, at karagatan na maaaring gamitin sa produksiyon. Halimbawa, ang puno na pinagmumulan ng goma ay gamit para sa paggawa ng gulong; bulak at halamang mayaman sa hibla para sa tela at sinulid; kahoy para sa mga muwebles; at dahon at ugat para sa pagkain, kemikal, o gamot.

3. Pinagkukunan ng kitang panlabas. Isang mahalagang pinagkukunan ng dolyar ng Pilipinas ay mula sa mga produktong agrikultural na naibebenta sa pandaigdigang pamilihan. Kabilang sa mga iniluluwas ng bansa na pinagmumulan ng kitang dolyar ang kopra, hipon, prutas, abaka, at iba pang mga hilaw na sangkap na ginagamit sa pagbuo ng iba't ibang produkto.

4. Pangunahing nagbibigay ng trabaho sa mga Pilipino. Ayon sa National Statistics Office (NSO) para sa taong 2012, 32% ng mga Pilipinong may trabaho ay nabibilang sa sektor ng agrikultura. Karaniwan silang nagtatrabaho bilang mga magsasaka, mangingisda, minero, o tagapagalaga sa paghahayupan.

5. Pinagkukunan ng Sobrang Manggagawa mula sa Sektor Agrikultural patungo sa Sektor ng Industriya at Paglilingkod. Sa patuloy na pagunlad ng teknolohiya na ginagamit sa agrikultura at ang patuloy na pagliit ng lupa para sa pagtatanim dahil sa paglaki ng populasyon, ang mga sobrang manggagawa ay pinakikinabangan ng sektor ng industriya at paglilingkod batay sa laki ng demand sa mga ito.

Sa pangkalahatan, ipinakikita nito na ang sektor ng agrikultura ay isang mahalagang tagapagtaguyod ng ekonomiya ng bansa. Katuwang ito ng pamahalaan sa pagpapalakas at pagtugon sa mga pangunahing pangangailangan ng mamamayan mula sa mga pagkain hanggang sa mga sangkap ng produksiyon. Ang kasiguraduhang sapat ang kalakasang pisikal at kasaganaan sa bawat tahanan ay maaaring may positibong epekto sa isang bansa. Samantala, kung hihigit sa pangangailangan ng bayan ang magagawa, maaari itong maging mga produkto na ikakalakal sa labas ng bansa. Sa gayon, ang sektor ay magiging isang matibay na sandigan ng bayan upang makamit ang inaasam nitong kaunlaran.

Reference/ Source: EKONOMIKS Araling PANlipuna Modyul para sa Mag-aaral – pp. 363 – 368

Para sa ODL class maaaring payanin pa ang kaalaman sa pamamagitan ng panunood ng video na kaugnay sa aralin gamit ang link - <https://www.youtube.com/watch?v=KSYF5aJYt-A>

Ating linangin ang mga kaalamang iyong natutuna sa talakayan. Sagutin ang mga gawain sa pagkatuto sa ibaba.

Gawaing sa Pagkatuto Bilang 2 : Ayon sa iyong nabasa sa teksto , isulat ang mahalagang bahagng ginampanan ng bawat gawaing nakapaloob sa sektor ng agrikultura.

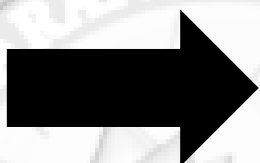
SEKTOR NG AGRIKULTURA	MAHALAGANG GAWAIN
1. PAGHAHALAMAN	
2. PANGINGISDA	
3. PAGGUGUBAT	
4. PAGHAHAYUPAN	

Pamprosesong Tanong:

1. Paano nakatutulong ang sektor ng agrikultura sa pamumuhay ng tao sa komunidad?
2. Sa iyong palagay, sapat ba ang naitutulong o pagtugon ng sektor ng agrikultura sa mga pangangailangan ng maraming Pilipino? Bakit?
3. Iugnay ang papel ng sektor ng agrikultura sa pagkakamit ng kaunlaran ng bansa.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3 : Bawat sektor ng agrikultura ay mahalaga sa pag-unlad ng bansa. Sa iyong palagay alin sa mga ito ang pinakamahalaga? Isulat sa pangalawang kolum ang iyong pananaw?

Pumili ng pinakapangunahing kahalagahan ng agrikultura, pangingisda, paggugubat ayon sa iyong pananaw at ipaliwanag kung bakit ito ang pinili mo.

SEKTOR NG AGRIKULTURA	KAHALAGAHAN - (SARILING PANANAW)
PAGHAHALAMAN	
PANGINGISDA	
PAGGUGUBAT	
PAGHAHAYUPAN	

E. Pakikipagpalihan (Mungkahing Oras: 15 minuto)

Higit kang nagabayan ng mga basahin o teksto sa unang bahagi ng ating aralin at ng mga gawain sa pagkatuto sa bahagi ng pagpapaunlad. Ngayon ay ating palawakin pa ang iyong kaalaman sa pamamagitan ng pagsagot sa mga gawain sa ibaba.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Gumawa ng sanaysay na may pamagat na

"Sektor ng Agrikultura'y pagyamanin nang ang mamamayan ay may makain".

RUBRIKS :

- Nilalaman o kaugnayan sa paksa o tema - 5 puntos
- Wastong gamit ng wika/ pangungusap - 5 puntos
- Lohikal na daloy ng Ideya - 5 puntos

KABUUAN

Pamprosesong tanong:

1. Gaya ng nasa pamagat ng iyong sanaysay na ginawa, kaya ba ng mamamayang Pilipino na pagyamanin ang agrikultura ng bansa? Paano kaya natin magagawa ito?
2. Marami na sa mga kabataan na ang nais ay magkaroon ng hanapbuhay na may kaugnayan sa teknolohiya, ikaw bilang mag-aaral paano mo mahihikayat ang iyong sarili at iba pang kamag-aral na bigyan pansin ang agrikultura na nagbibigay ng pagkain sa mamamayan?

A. Paglalapat (Mungkahing Oras: 5 minuto)

Mula sa iyong pagsusuri sa mga araling tinalakay, nais kong unawain mo ang kalagayan sa ibaba at isagawa ito ayon sa panuto. Isulat sa sagutang papel.

Sa panahon ng pandemic na ikaw ay nasa bahay lamang at bawal lumabas, magbigay ka ng tatlong (3) gawain na maaari mong magawa sa bahay na makatutulong ka sa pagpapa-unlad ng sektor ng agrikultura :

V. PAGTATAYA (Mungkahing Oras: 3 minuto)

(Ang mga Gawain sa Pagkatuto para sa Pagpapayaman, Pagpapahusay, o Pagtataya ay ibibigay sa ikatlo at ikaanim na linggo)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5 : Batay sa iyung natutunan sa mga nakaraang aralin, isulat kung ang pangungusap ay TAMA o MALI.

- _____ 1. Sinasabing ang pag-unald ay isang progresibo at aktibong proseso.
- _____ 2. Ang pagkakaroon ng magagandang tanawin ay palatandaan ng pag-unlad.
- _____ 3. Ang pagbabayad ng tamang buwis ay makatutulong sa pag-unlad ng bansa.
- _____ 4. Ayon sa mga ekonomistang sina Michael Todaro at Stephen Smith, may 2 konsepto ng pag-unald ang tadisyal at makabagong pananaw.
- _____ 5. Ang pagsulong ay bunga ng Aktibo at progresibong proseso.

VI. PAGNINILAY (Mungkahing Oras: 3 minuto)

- Ipabatid ang iyong personal na pagtatasa sa kard ayon sa lebel ng iyong performans.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Dugtungan ang pangungusap na nakasulat sa loob ng banner sa ibaba.

Ang agrikultura ay pangunahing pinagkukunan ng ating pagkain kaya,
Bilang mag-aaral ako ay _____.

Personal na Pagtatasa sa Lebel ng Performans Para sa Mag-aaral

Pumili ng isa sa mga simbolo sa ibaba na kakatawan sa iyong naging karanasan sa pagsasagawa ng mga gawain. Ilagay ito sa Hanay ng LP o Lebel ng Performans. Basahin ang deskripsiyon bilang gabay sa iyong pagpili:

- ☐ - Nagawa ko nang mahusay. Hindi ako nahirapan sa pagsasagawa nito. Higit na nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.
- ☐ - Nagawa ko nang maayos. Nahirapan ako nang bahagya sa pagsasagawanito. Nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.
- ☐ - Hindi ko nagawa o nahirapan ako nang labis a pagsasagawa nito. Hindi ko nauunawaan ang hinihingi sa gawain. Kailangan ko pa ng paglilinaw o dagdag kaalaman upang magawa ko ito nang maayos o mahusay.

Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP
Bilang 1		Bilang 2		Bilang 3		Bilang 4	
Bilang 5		Bilang 6					

VII. SANGGUNIAN

EKONOMIKS – Araling Panlipunan – Modyul para sa Mag-aaral
Kagawaran ng Edukasyon

Inihanda ni:	MA. THERESA R. PUNZALAN SDO - RIZAL	Sinuri nina:	MR. AUGUST JAMORA DR. REYNANTE V. FLANDEZ MRS. SHIRLY MALAPIT DR. LUCIA F. PAGALANAN
--------------	--	--------------	---

W4	Asignatura	ARALING PANLIPUNAN	Baitang	9
	Markahan	IKAAPAT	Petsa	

I. PAMAGAT NG ARALIN	DAHILAN AT EPEKTO NG SULIRANIN SA SEKTOR NG AGRIKULTURA
II. MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELCs)	Nasusuri ang mga dahilan at epekto ng suliranin ng sektor ng agrikultura, pangangisda at paggugubat . AP9MSP - IVd - 7
III. PANGUNAHING NILALAMAN	<ul style="list-style-type: none"> Suliranin sa sektor ng agrikultura Epekto sa ekonomiya ng mga suliranin sa agrikultura, pangangisda at paggugubat

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

I. Panimula (Mungkahing Oras: 5 minuto)

Matapos nating malaman ang mga mahahalagang gampanin ng sektor ng agrikultura, pangangisda at paggugubat sa kaunlaran ng ekonomiya ng bansa , ating suriin at talakayin ang mga suliraning kinakaharap ng mga sektor na ito.

Malaki ang kontribusyon ng agrikultura , pangangisda at paggugubat sa pambansang ekonomiya. Katunayan noong taong 2012 sinasabing umabot sa 11% ng kabuuang kita ng ekonomiya ay nagmula sa sektor na ito (NSCB).

Ngunit ayon sa mga ulat bumababa ang kabuuang kontribusyong ng sektor ng agrikultura dahil sa mga suliraning kinakaharap nito. Naisip mo ba na kung sakaling magkakaroon ng problemang malaki sa mga sektor na ito , paano na kaya ang kukunan natin ng mga pagkain at ano ang mangyayari sa mga naghahanapbuhay na kaugnay sa mga sektor na ito?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Suriin ang mga larawan at sabihin kung ano ang nakikita mo dito. Isulat sa sagutang papel.

Source: www.google.com/search?q=illegal+logging&sxsr=AleKk01ofp2P,,https://www.google.com/search?q=dynamite+fishing&tbm=isch&ved=2ahUKEwj689bo4OPwAhW7wYs...https://www.google.com/search?q=drought&tbm=isch&ved=2ahUKEwjF5JW

Pamprosesong tanog:

Masasabi mo ba na may kaugnayan ang mga ito sa mga suliraning kinakaharap ng sektor ng agrikultura sa ating bansa? Bakit?

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

D. Pagpapaunlad (Mungkahing Oras: 30 minuto)

Sa Ating ginawa sa unang bahagi ng aralin nalaman natin na ang sektor ng agrikultura , pangingisda at pagugubat ay may kinakaharap na suliranin na malaki ang nagiging epekto sa pag unlad ng ating ekonomiya. Ano nga ba ang mga suliraning ito? Ngayon ay ating alamin.

Suliranin sa Sektor ng Agrikultura

Malaki ang kontribusyon ng agrikultura sa pambansang ekonomiya. Ngunit may mga balakid din kung bakit di ito nakapagbibigay ng mataas na bahagdan sa ating ekonomiya, Alamin natin ang mga dahilan at kung ano ang mga suliraning kinaharap ng sektor na ito.

A. PAGSASAKA**1. Pagliit ng lupang pansakahan**

Ang patuloy na paglaki ng populasyon, paglawak ng panirahan, komersiyo, at industriya ay nagdudulot ng pagliit ng mga takdang lupain para sa pagsasaka. Dahil dito, kinakailangang mapalakas ang pagiging produktibo ng mga natitirang lupain sa agrikultura upang makaagapay sa patuloy na paglobo ng populasyon ng bansa na nasa 109 milyon ngayong 2020. Kaakibat ng suliraning ito ang conversion o pagpapalit ng mga kagubatan at kabundukan upang maging pansakahan na nagiging dahilan sa pagkasira ng natural na tahanan (natural habitat) ng mga hayop at halaman (Adler, 2002). Ang ganitong sistema ay nakapagdudulot ng higit pang mga suliranin kung hindi magkakaisa ang mamamayan at pamahalaan na mapabuti ang kalagayan ng ating kapaligiran.

2. Paggamit ng teknolohiya.

Ang kakayahang mapataas ang produksiyon ng lupa ay higit na makakamit sa pamamagitan ng paggamit ng teknolohiya. Ang makabagong kaalaman sa paggamit ng mga pataba, pamuksa ng peste, at makabagong teknolohiya sa pagtatanim ay magiging kapaki-pakinabang lalo sa hamon ng lumalaking populasyon. Ayon kay Cielito Habito (2005), ang kakulangan ng pamahalaan na bumalangkas ng isang polisiya na magbibigay-daan sa isang kapaligirang angkop sa pagpapalakas ng ating agrikultura ang isa sa mga kahinaang dapat matugunan. Dahil dito, ang pagpapatatag sa antas ng teknolohiya sa sektor ng agrikultura ay nangangailangan ng agarang atensiyon ng pamahalaan.

3. Kakulangan ng mga pasilidad at imprastruktura sa kabukiran.

Isa rin sa mga dapat na mabigyan ng atensiyon ay ang kakulangan sa mga imprastrukturang magagamit ng ating mga magsasaka. Isa ito sa mga nakita nina Dy (2005), at Habito at Bautista (2005) batay sa isinulat nina Habito at Briones (2005) na kinakailangang matugunan. Ang Batas Republika 8435 (Agriculture and Fisheries Modernization Act of 1997) ay naghahangad ng modernisasyon sa maraming aspekto ng sektor upang masiguro ang pagpapaunlad dito. Inaasahang sa wastong pagpapatupad ay matutugunan ang ilang suliranin sa irigasyon, farm-to-market-road, at iba pa.

4. Kakulangan ng suporta mula sa iba pang sektor.

Ang pagtutulongan sa loob at labas ng sektor ay magtutulak upang higit na maging matatag ang agrikultura. Ayon sa Batas Republika 8435, ang pagtutulongan ng iba't ibang ahensiya ng pamahalaan ay binigyangdiin bilang suporta sa implementasyon ng modernisasyon sa agrikultura. Ang pagsusulong sa batas na ito ay isang pagkilala sa napakaraming pangangailangang maaaring hindi kayanin ng departamento nang magisa. Ang suliranin sa irigasyon, enerhiya, komunikasyon, impormasyon, at edukasyon ay mga tungkulin na maibibigay ng mga ahensyang ang pangunahing responsibilidad ay tungkol sa mga nabanggit

5. Pagbibigay-prayoridad sa sektor ng industriya.

Isa sa mga nagpahina sa kalagayan ng agrikultura ayon kina Habito at Briones (2005) ay ang naging prayoridad ng pamahalaan sa pagbibigay ng proteksiyon sa mga favored import sa pandaigdigang pamilihan. Ito ay nabanggit din sa website na oxfordbusinessgroup.com. Ang kawalan at pagbibigay ng bigat sa industriya ang nagpahina sa agrikultura. Mas binibigyan ng pamahalaan ng maraming proteksiyon at pangangalaga ang industriya. Dahil dito, nawawalan ng mga manggagawa at mamumuhunan sa sektor ng agrikultura. Mas pipiliin pa nila ang pumunta sa industriya dahil sa mga insentibo rito na nagbunga sa pagbaba ng produksiyon at kita sa agrikultura.

6. Pagdagsa ng mga dayuhang kalakal.

Isang malaking kompetisyon ang kasalukuyang hinaharap ng bansa dulot ng pagdagsa ng mga dayuhang kalakal. Maraming magsasaka ang nahihirapang makipaglaban sa presyo ng mga murang produkto mula sa ibang bansa. Bunga ito ng pagpasok ng pamahalaan sa World Trade Organization (WTO) kung saan madaling makapasok ang mga produktong mula sa mga miyembro nito. Dahil dito, maraming magsasaka ang naapektuhan, huminto, at sa kalaunan ay ipinagbili na lamang ang kanilang mga lupa upang maging bahagi ng mga subdibisyon

7. Climate Change.

Ang patuloy na epekto ng Climate Change ay lubhang nakaaapekto sa bansa tulad ng pagdating ng bagyong Roly na may pambihirang lakas noong 2020. Milyon – milyong piso ang halaga ng mga nasirang kabuhayan at personal na mga gamit. Maaaring mabawasan ang epekto ng pagbabagong ito sa klima ng mundo kung magkakaisa ang mga bansang iwasan ang mga dahilang nagpapalala at nagpapabago sa klima ng mundo.

B. PANGISDAAN**1. Mapanirang operasyon ng malalaking komersiyal na mangingisda.**

Mula sa aklat nina Balitao et al (2012), ang malalaki at komersiyal na barko na ginagamit sa paghuli ng mga isda ay nakaaapekto at nakasisira sa mga koraes. Bunga ito ng pamamaraang trawl fishing na kung saan ang mga mangingisda ay gumagamit ng malalaking lambat na may pabigat. Ito ay hinihila upang mahuli ang lahat ng isdang madaanan, maliit man o malaki. Dahil dito, pati ang mga koraes na nagsisilbing itlugaan at bahay ng mga isda ay nasisira. Sinusugan ito ni Michael Alessi (2002) na nagsabi na sa kabila ng mga polisiya sa Pilipinas, bukas sa lahat at halos hindi nababantayan ng mga namamahala ang mga mangingisda kaya marami ng reefs ang namatay o nasira. Kung hindi magbabago at mapipigilan ang mga mangingisdang ito, darating ang panahong mauubos ang mga isda na isa sa mga pangunahing pagkain ng mamamayan.

2. Epekto ng polusyon sa pangisdaan.

Binanggit din sa aklat nina Balitao et al (2012) ang patuloy na pagkasira ng Laguna de Bay at Manila Bay dahil sa mga polusyon na nagmumula sa mga tahanan, agrikultura, at industriya. Ang mga dumi ng tao, mga kemikal na sangkap sa mga abono o pataba na gamit sa pagtatanim, at mga kemikal na mula sa mga pabrika ay pumapatay sa mga anyong-tubig ng bansa. Dahil sa polusyon, ang mga yamang-tubig ay naaapektuhan at maaaring makaapekto rin sa mga mamamayan sa pagdating ng panahon.

3. Lumalaking populasyon sa bansa.

Ang patuloy na pagtaas sa bilang ng mga mamamayang Pilipino ay nagdudulot ng mataas na pressure sa yamang tubig ng bansa at sa lahat ng yamang-likas, sa kabuuan. Kung hindi magkakaroon ng patuloy na pag-unlad, halimbawa sa teknolohiya, mahihirapang makaagapay ang bansa sa lumalaking pangangailangan ng mamamayan dulot ng pagdami ng

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

tao. Kung magkagayon, maaaring maganap ang sapantaha ni Thomas Malthus na ang patuloy na paglaki ng populasyon ay maaaring magdulot ng kahirapan na sa kalaunan ay kakulangan sa pagkain. Dahil habang lumalaki ang bilang ng populasyon, unti-unti rin ang pagbaba sa bilang ng mga yamang-dagat at lahat ng likas na yaman dahil sa dami ng kumokonsumo.

4. Kahirapan sa hanay ng mga mangingisda.

Ang mga magsasaka at mangingisda ay isa sa may pinakamababang sahod na natatanggap. Dahil dito, sila ay nabibilang sa mga pangkat na hikahos sa buhay. Ayon kay Jose Ramon Albert (2013), 'hindi katakata na sa lahat ng sektor, ang mga mangingisda (41.4%) at magsasaka (36.7%) ang may pinakamataas na poverty incidence noong 2009. Ito ay kapansin-pansin na mas mataas nang bahagya sa kabuuang populasyon ng mahihirap sa ating bansa (26.5%)'. Ang mababang kita sa uri na ito ng hanapbuhay ay hindi naghihiikayat sa mga batang miyembro ng kanilang pamilya na manatili sa sektor. Dahil dito, karaniwan ng makikita ang kanilang pagpunta sa mga kalunsuran upang makipagsapalaran.

C. PAGGUGUBAT

1. Mabilis na pagkaubos ng mga likas na yaman lalo na ng kagubatan.

Malawakan ang paggamit sa ating mga likas na yaman. Mabilis na nauubos ito dahil sa mga pangangailangan sa mga hilaw na sangkap sa produksiyon tulad ng mga troso at mineral

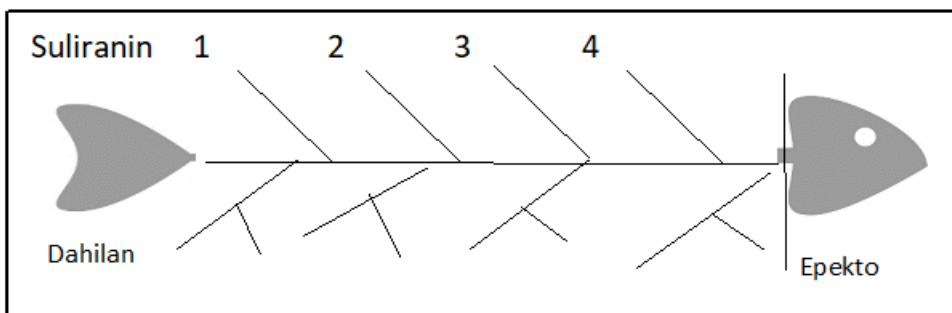
- Dahil dito, nababawasan ang suplay ng mga hilaw na sangkap na ginagamit ng mga industriya.
- Sa pagkawala ng mga kagubatan, nawawalan ng tirahan ang mga hayop kaya hindi sila makapagparami.
- Nagiging sanhi rin ito ng pagbaha na sumisira sa libo-libong ektaryang pananim taon-taon.
- Naapektuhan din ng pagkaubos ng mga watershed ang suplay ng tubig na ginagamit sa irigasyon ng mga sakahan.
- Ang pagkaubos ng kagubatan ay nagdudulot din ng pagguho ng lupa. Dahil sa kawalan ng mga puno, natatangay ng agos ng tubig ang lupa sa ibabaw, kasama ang sustansiya nito. Hindi nagiging produktibo ang mga pananim na itinanim dito.

Reference / SOURCE:

Ekonomiks Araling panlipunan Modyul ng Mag-aaral pp – 370- 376

Para sa karagdagang kaalaman sa ODL Class narito ang link sa youtube - <https://www.youtube.com/watch?v=71jFVe1rNgs>

Gawain sa pagkatuto Bilang 2 : Sa pamamagitan ng fish bone diagram sa ibaba magtala ng apat (4) na suliranin ng sektor ng agrikultura at ibigay din ang dahilan at epekto ng bawat suliranin. Gawin ito sa sagutang papel.

Pamprosesong tanong:

- Ano ano ang mga naging suliranin ng sektor ng agrikultura?
- Ano ang mga naging dahilan nito at ano ang epekto nito sa sektor ng agrikultura?
- Paano makatutulong ang mamamayan para maiwasan ang pagkakaroon ng mga suliranin sa sektor nabanggit?

E. Pakikipagpalihan (Mungkahing Oras: 10 minuto.)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Batay sa nabasang teksto, punan ang kahon ng mga suliranin ng sektor ng agrikultura at ibigay ang sariling solusyon sa mga suliranin iyong itinala. Isulat ito sa sagutang papel.

SEKTOR NG AGRIKULTURA	SULIRANIN	SARILING SOLUSYON / PANUKALANG SOLUSYON
1. PAGSASAKA		
2. PANGINGISDA		
3. PAGGUGUBAT		

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

Pamprosesong tanong:

1. Ano ano ang mga solusyong maaari mong ibigay sa pamahalaan na maaaring makatulong sa paglutas sa mga suliraning kinakaharap ng sektor ng agrikultura?
2. Sa iyong palagay , paano mahihikayat ang kabataan na gumawa ng mga hakbang na makatutulong sa sektor ng agrikultura?

A. Paglalapat (Mungkahing Oras: 2 minuto)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Sa awiting " Masdan mo ang kapaligiran' ng Asin , may bahagi sa lyrics nito na nakasaad

Ref. https://www.google.com/search?q=music+notes&tbm=isch&ved=2ahUKEwj5-aTo4uPwAhUCdpQKHWSYDG8Q2-cCegQIABAA&oeq=music+&gs_

Pamprosesong tanong :

1. Ano ang nais ipaliwanag ng bahagi ng awiting ito ?
2. Paano mo ito iugnay sa mga nangyayari sa lahat ng sektor ng agrikultura sa ating bansa?

V. PAGTATAYA (Mungkahing Oras: 2 Minuto)

(Ang mga Gawain sa Pagkatuto para sa Pagpapayaman, Pagpapahusay, o Pagtataya ay ibibigay sa ikatlo at ikaanim na linggo)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5 : Tukuyin kung anong sektor ng agrikultura ang nakatalang pangungusap sa talahanayan

A - Pagsasaka / paghahalaman

B- Pangingingisda

C- paggugubat

Suliranin	Sektor ng Agrikultura
1.Nawawala ang tirahan ng mga hayop kaya di sila makapagparami	
2. Madaling nakapasok ang dayuhang kalakal tulad ng sibuyas bawang na galling Taiwan	
3. Patuloy ang pagbabago ng panahon dahil sa climate change nagkakaroon ng Red Tide	
4. Patuloy ang pagkasira ng Laguna de Bay dahil sa polusyong gawa ng tao.	
5. Ang pagkaubos ng mga puno ay nagdudulot ng pagguho ng mga lupa.	

VI. PAGNINILAY (Mungkahing Oras: 2 minuto)

- Ipabatid ang iyong personal na pagtatasa sa kard ayon sa lebel ng iyong performans.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6 : Ano ang pananaw mo sa sinasabing

"kung may pag-unlad may pagkasira"

Sagot : _____

Personal na Pagtatasa sa Lebel ng Performans Para sa Mag-aaral

Pumili ng isa sa mga simbolo sa ibaba na kakatawan sa iyong naging karanasan sa pagsasagawa ng mga gawain. Ilagay ito sa Hanay ng LP o Lebel ng Performans. Basahin ang deskripsiyon bilang gabay sa iyong pagpili:

☆ - Nagawa ko nang mahusay. Hindi ako nahirapan sa pagsasagawa nito. Higit na nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.

✓ - Nagawa ko nang maayos. Nahirapan ako nang bahagya sa pagsasagawa nito. Nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.

? - Hindi ko nagawa o nahirapan ako nang labis a pagsasagawa nito. Hindi ko nauunawaan ang hinihingi sa gawain. Kailangan ko pa ng paglilinaw o dagdag kaalaman upang magawa ko ito nang maayos o mahusay.

Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP
Bilang 1		Bilang 2		Bilang 3		Bilang 4	
Bilang 5							

VII. SANGGUNIAN

EKONOMIKS – Araling Panlipunan – Modyul para sa Mag-aaral Kagawaran ng Edukasyon

Inihanda ni:	MA. THERESA R. PUNZALAN SDO-RIZAL	Sinuri nina:	MR. AUGUST JAMORA DR. REYNANTE FLANDEZ MRS. SHIRLY MALAPIT DR. LUCIA F. PAGALANAN
--------------	--------------------------------------	--------------	--

W5	Asignatura	ARALING PANLIPUNAN	Baitang	9
	Markahan	IKAAPAT	Petsa	

I. PAMAGAT NG ARALIN	MGA PATAKARAN AT PROGRAMA SA PAGPAPAUNLAD NG SEKTOR NG AGRIKULTURA
II. MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELCs)	Nabibigyang-halaga ang mga patakarang pang-ekonomiya nakatutulong sa sektor ng agrikultura
III. PANGUNAHING NILALAMAN	<ul style="list-style-type: none"> Mga Batas Tungkol sa Sektor ng Agrikultura

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

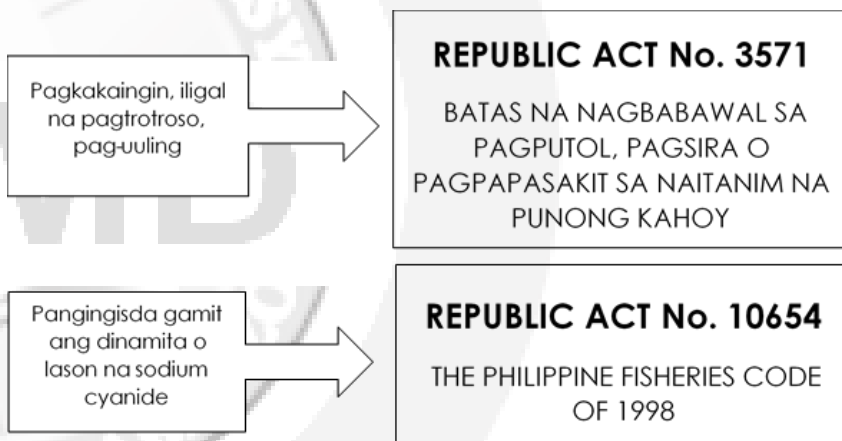
I. Panimula (Mungkahing Oras: 30 minuto)

Sa mga nakaraang aralin natutuhan natin ang mga konsepto at mga suliranin kinahaharap nang sektor ng agrikultura. Ngayon naman ay palalawakin natin ang inyong kaalaman tungkol sa mga patakaran o programa upang mapaunlad ang sektor ng agrikultura.

Kung magpapatuloy ang pagkasira ng kapaligiran bunga ng mapang-abusong paggamit nito ay malaki ang magiging epekto nito sa pagbaba nang kabuuang produksiyon sa sektor ng agrikultura. Magiging malaking problema ang hindi balanseng sitwasyon kung saan malaki ang populasyon ngunit maliit ang produksyon ng pagkain at mga hilaw na materyal.

Tunghayan natin kung paano tumutugon ang ating pamahalaan upang mapaunlad ang sektor ng agrikultura.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1. Panuto: Suriin ang dayagram at tukuyin ang mensaheng nakapaloob dito.

Pamprosesong tanong :

- Ano ang mga sitwasyon na nakapaloob sa bawat kahon?
- Naoobserbahan mo ba ang pagpapatupad ng mga nasabing batas sa inyong lugar? Kung oo ay patunayan, kung hindi ay pangatwiranan.

D. Pagpapaunlad (Mungkahing Oras: 2 oras)

Sa bahaging ito ay inaasahang na iyong matututuhan ang mga batas tungkol sa sektor ng agrikultura.

Maraming batas at programa ang pamahalaan na ginawa upang mapaunlad ang sektor ng agrikultura. Hindi maitatangi ang kasalukuyang kalagayan ng agrikultura at ng mga mamamayang dito umaasa. Ang mga suliraning kinahaharap nito ay bunga ng mga nakaraan at kasalukuyang desisyon na ginawa ng mga mamumuno ng bayan, gayundin ng mga mamamayan na naging mapang-abuso sa likas na yaman ng bansa. Dahil dito, dapat nang mapag-ibayo ang implementasyon ng mga batas at programa upang masiguro ang kaayusan sa sektor ng agrikultura.

Mga Batas Tungkol sa Sektor ng Agrikultura**Mga Batas Tungkol sa Lupa**

- **Land Registration Act ng 1902** – Ito ay sistemang Torrens sa panahaon ng pananakop ng mga Amerikano na kung saan ang mga titulo ng lupa ay ipinatalang lahat.
- **Public Land Act ng 1902** - Nakapaloob dito ang pamamahagi ng mga lupaing pampubliko sa mga pamilya na nagbubungkal ng lupa. Ang bawat pamilya ay maaaring magmay-ari ng hindi hihigit sa 16 na ektarya ng lupain.
- **Batas Republika Bilang 1160** - Nakapaloob dito ang pagtatatag sa National Resettlement and Rehabilitation Administration (NARRA) na pangunahing nangangasiwa sa pamamahagi ng mga lupain para sa mga rebeldeng nagbalik loob sa pamahalaan. Kasama rin sa mga binibigyan nila ay ang mga pamilyang walang lupa.
- **Batas Republika Blg. 1190 ng 1954** - Ito ay batas na nagbibigay-proteksiyon laban sa pang-aabuso, pagsasamantala at pandaraya ng may-ari ng lupa sa mga manggagawa.
- **Agricultural Land Reform Code** – Ito ang simula ng malawakang reporma sa lupa na nilagdaan ng dating Pangulong Diosdado Macapagal. Ayon sa batas na ito, ang mga nagbubungkal ng lupa ang itinuturing na tunay na may-ari nito. Kabilang din sa inalis ng batas ang sistemang kasama. Ang pagbili ng pamahalaan sa mga lupang tinatamnan ng mga magsasaka ay sinimulan.
- **Atas ng Pangulo Blg. 2 ng 1972** – Itinadhana ng kautusan na isailalim sa reporma sa lupa ang buong Pilipinas noong panahon ni dating Pangulong Marcos.
- **Atas ng Pangulo Blg. 27** - Kaalinsabay ng Atas ng Pangulo Blg. 2 ay ipinatutupad ang batas na ito na sinasabing magpapalaya sa mga magsasaka sa tanikala ng kahirapan at paglilipat sa kanila ng pagmamay-ari ng lupang sinasaka. Sinakop nito ang lahat ng lupa na tinatamnan ng palay at mais. Hindi kasama rito ang malalawak na lupain na tinatamnan ng niyog, tubo, pinya, at iba pang pananim.
- **Batas Republika Blg. 6657 ng 1988** - Kilala sa tawag na Comprehensive Agrarian Reform Law (CARL) na inaprobahan ni dating Pangulong Corazon Aquino noong ika-10 ng Hunyo, 1988. Ipinasailalim ng batas na ito ang lahat ng publiko at pribadong lupang agrikultural. Ito ay nakapaloob sa Comprehensive Agrarian Reform Program (CARP). Sa ilalim ng CARP ay ipinamamahagi ang lahat ng lupang agrikultural anoman ang tanim nito sa mga walang lupang magsasaka.

Mga Batas Tungkol sa Pangangisda

- **Pagtatayo ng mga daungan.** Upang higit na mapadali ang pagdadala sa mga huling isda sa pamilihan o tahanan, nagsisilbing sentro o bagsakan ng mga ito ang mga daungan. Dahil dito, nagiging mas madali para sa mga mamamayang maabot ang mga produkto mula sa mga ito.
- **Philippine Fisheries Code of 1998.** Ito ang itinadhana ng pamahalaan na naglilimita at naglalayon ng wastong paggamit sa yamang pangisdaan ng Pilipinas.
- **Fishery research.** Ang pananaliksik at pagtingin sa potensiyal ng teknolohiya tulad ng aquaculture marine resources development, at post-harvest technology ay patuloy na ginagawa upang masiguro ang pagpaparami at pagpapayaman sa mga yamang-tubig.

Mga Batas Tungkol sa Pagtrotroso

- ❖ **Community Livelihood Assistance Program (CLASP)** – paglilipat teknolohiya o pagtuturo sa mga mamamayan ng wastong paglinang sa mga likas na yaman ng bansa.
- ❖ **National Integrated Protected Areas System (NIPAS)** – ito ay programa na ang pangunahing layunin ay maingat na protektahan ang kagubatan. Ito ay paraan upang mailigtas ang mga hayop at pananim dito.
- ❖ **Sustainable Forest Management Strategy** – ito ay pamaraan upang matakdaan ang permanente at sukat ng kagubatan. Ito ay estratehiya ng pamahalaan upang maiwasan ang suliranin ng squatting, huwad at ilegal na pagpapatitulo ng lupa at pagpapalit ng gamit sa lupa.

Ngayong natutuhan mo na ang mga batas na nangangalaga sa sektor ng agrikultura, atin natin itong palawakin.

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2. Panuto: Punan ng inaasahang magiging epekto ng mga batas o programang pang-agrikultura sa iyong pamilya, bayan at bansa. Isulat ang sagot sa loob ng kahon.

Sitwasyon	Inaasahang Magiging Epekto ng mga Batas o Programang Pang-agrikultura		
	Pamilya	Bayan	Bansa
Pagpapatayo ng sistemang patubig, daan at post harvest facility			
Pagbibigay ng lupang sakahan.			
Pamimigay ng mga bangkang-de-motor sa mga mahihirap na mangingisda.			

E. Pakikipagpalihan (Mungkahing Oras: 1 ½ oras)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3. Panuto: Gumawa ng simpleng pag-interbyu sa mga nakakatandang kasama sa bahay tungkol sa antas ng kanilang kaalaman sa mga batas o programang pang-agrikultura. Maaaring tanungin ang nanay, tatay, lolo o lola. Gamitin ang talatanungan sa ibaba sa pagtatala nang sagot sa pamamagitan ng paglalagay ng tsek (/). (Paalala: Hindi kailangang lumabas ng bahay para gawin ito, pwedeng gumamit ng FB Messenger sa pag-interbyu kung kinakailangan.)

Talatanungan	Tatay		Nanay		Lolo		Lola	
	Oo	Hindi	Oo	Hindi	Oo	Hindi	Oo	Hindi
1. Pamilyar ka ba sa mga sumusunod na batas o programa ?								
➤ Batas Republika Blg. 6657 ng 1988 o C.A.R. Law								
➤ Atas ng Pangulo Blg. 2 ng 1972 o Proclaiming the Entire Country as a Land Reform Area								
➤ Philippine Fisheries Code of 1988								
➤ Pagtatayo ng mga daungan								
➤ National Integrated Protected Areas System (NIPAS)								
➤ Sustainable Forest Management Strategy								
2. Naobserbahan mo ba na ang mga batas at programa na nabanggit ay ipinatutupad at sinusunod ng mga mamamayan sa buong bansa?								
3. Naobserbahan mo ba na ang mga batas at programa na nabanggit ay ipinatutupad at sinusunod ng mga mamamayan sa aming bayan.								

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang napansin mo sa mga sagot ng iyong kapamilya?
2. Kung ang karamihan ng kanilang sagot ay "OO", masasabi mo ba na epektibo ang batas o programang pang-agrikultura na ito? Bakit?
3. Kung ang karamihan ng kanilang sagot ay "HINDI", sa palagay mo, saan kaya nagkulang ang mga tagapagtaguyod ng mga batas o programang pang-agrikulturang nabanggit? Ipaliwanag.

Panuto: Lagyan ng tsek (/) ang bilog na maglalahat o kabuuang sagot ng iyong kapamilya sa interbyu.

Nasiyahan ako dahil pamilyar at naobserbahan ng aking mga kapamilya ang mga batas at programang pang-agrikultura maging ang pagpapatupad nito sa ating bayan at sa buong bansa.

Nalungkot ako dahil hindi sila pamilyar at hindi naobserbahan ng aking mga kapamilya ang mga batas at programang pang-agrikultura maging ang pagpapatupad nito sa ating bayan at buong bansa.

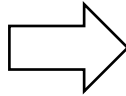

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

A. Paglalapat (Mungkahing Oras: 30 minuto)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4. Panuto: Sagutin ang tanong sa ibaba. Isulat sa kahon ang inyong sagot.

Bilang isang mag-aaral, paano ako makakatulong sa pagpapaunlad ng mga patakarang pang-agrikultura tungo sa pambansang pagsulong at pag-unlad?

V. PAGTATAYA (Mungkahing Oras: 30 Minuto)

Panuto: Tukuyin kung ang sumusunod na pangungusap ay TAMA o MALI. Isulat sa patlang ang iyong sagot.

_____ 1. Sa ilalim ng Comprehensive Agrarian Reform Program ay Ipinamamahagi ang lahat ng lupang agrikultural sa mga magsasakang walang lupa anoman ang tanim nito.

_____ 2. Nababawasan ang dami ng pagkain na inaani at hilaw na materyal dahil sa pagkasira ng kapaligiran.

_____ 3. Ang batas na Philippine Fisheries Code of 1998 ang itinadhana ng pamahalaan na naglilimita at naglalayon ng wastong paggamit sa yamang pangisdaan ng Pilipinas.

_____ 4. Ang Department of Agriculture ang nagsasagawa ng mga batas pang-agrikultura.

_____ 5. Ang batas na nagpatala sa lahat ng titulo ng lupa sa Pilipinas ay nag-umpisa noong 1902 sa bisa ng Land Registration Act.

VI. PAGNINILAY (Mungkahing Oras: 5 Minuto)

Personal na Pagtatasa sa Lebel ng Performans Para sa Mag-aaral

Pumili ng isa sa mga simbolo sa ibaba na kakatawan sa iyong naging karanasan sa pagsasagawa ng mga gawain. Ilagay ito sa Hanay ng LP o Lebel ng Performans. Basahin ang deskripsiyon bilang gabay sa iyong pagpili:

☆ - Nagawa ko nang mahusay. Hindi ako nahirapan sa pagsasagawa nito. Higit na nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.

✓ - Nagawa ko nang maayos. Nahirapan ako nang bahagya sa pagsasagawanito. Nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.

⚠ - Hindi ko nagawa o nahirapan ako nang labis a pagsasagawa nito. Hindi ko nauunawaan ang hinihingi sa gawain. Kailangan ko pa ng paglilinaw o dagdag kaalaman upang magawa ko ito nang maayos o mahusay.

Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP
Bilang 1		Bilang 2		Bilang 3		Bilang 4	

VII. SANGGUNIAN

EKONOMIKS: Araling Panlipunan Modyul para sa Mag-aaral : Yunit IV pahina 376-379
Kagawaran ng Edukasyon ,

Inihanda ni:

MARILOU A. BELARMINO
SDO - RIZAL

Sinuri nina:

MR. AUGUST JAMORA
MR. REYNATE FLANDEZ
MRS. SHIRLY MALAPIT
DR. LUCIA F. PAGALANAN

W6-A	Asignatura	ARALING PANLIPUNAN	Baitang	9
	Markahan	IKAAPAT	Petsa	

I. PAMAGAT NG ARALIN	SEKTOR NG INDUSTRIYA
II. MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELCs)	Nabibigyang-halaga ang mga gampanin ng sektor ng industriya at mga patakarang pang-ekonomiyang nakatutulong dito.
III. PANGUNAHING NILALAMAN	<ul style="list-style-type: none"> Ang Sektor ng Industriya Ugnayan ng Sektor ng Agrikultura at Industriya Mga Patakarang Pang-ekonomiyang Nakatutulong Dito

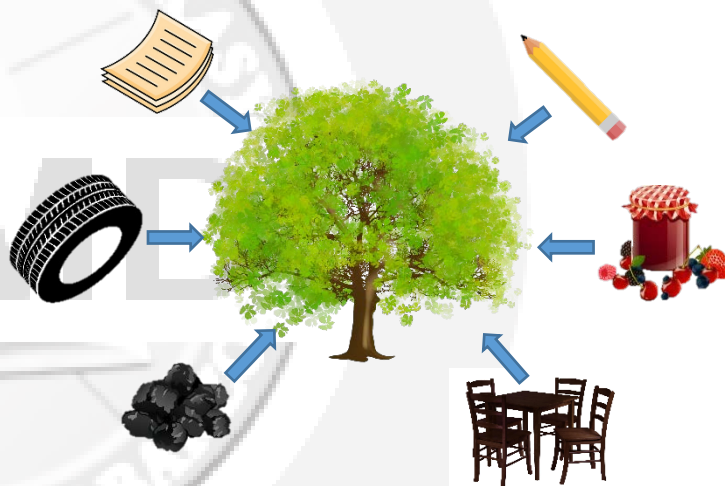
IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

I. Panimula (Mungkahing Oras: 30 minuto)

Sa nakaraang aralin, tinalakay natin ang sektor ng agrikultura. Sinuri natin ang kahalagahan nito sa pang-araw-araw na buhay ng mga Pilipino. Inisa-isa rin natin ang mga suliraning kinakaharap nito at ang pagbibigay diin sa matalinong paggamit ng mga likas na yaman para sa kapakanan ng mga Pilipino sa susunod na henerasyon.. Hindi rin natin nakaligtaan ang mga patakarang pang-ekonomiyang itinataguyod ng pamahalaan upang masigurong patuloy ang pagpapalakas sa sektor.

Ang susunod na sektor na ating tatalakayin ay ang sektor ng industriya. Sama-sama nating unawain ang papel ng industriya at ang kaugnayan nito sa pagkakaroon ng matiwasay na pamumuhay ng bawat mamamayan

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1. Panuto: Tingnan at suriin ang larawan. Iugnay ang nasa gitna ng larawan sa mga bagay na nakapaligid dito.

<https://easyimages.net/>

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang mabubuong hinuha mula sa mga larawan?
2. Paano nabubuo ang mga produktong papel, gulong, uling, mesa, upuan, prutas na jam at lapis? Ipaliwanag.
3. Anong sekondaryang sektor ng ekonomiya ang nakapaloob sa transpormasyon ng mga produkto?

D. Pagpapaunlad (Mungkahing Oras: 120 minuto)

Ngayon naman ay liliin ang mga kaalaman sa tulong ng teksto at mga gawain na inihanda upang maging batayan mo ng impormasyon.

Ang **Sektor ng Industriya** ay tumutukoy sa iba't ibang uri ng gawaing pangkabuhayan. Pangunahing layunin nito ay maiproseso ang mga hilaw na materyal o sangkap na materyal upang makabuo ng mga produktong ginagamit ng tao. Karaniwang nagmumula sa agrikultura ang mga hilaw na materyal upang mabuo ang mga produktong maaaring ipagbili sa mga mamimili o gamitin bilang bahagi ng isang produkto. Ang Pilipinas, ayon kay Norio Usui ng Asian Development Bank (ADB), ay may malusog na sektor ng paglilingkod na sandigan ng ating ekonomiya.

Ang sektor ng industriya ay nahahati sa sumusunod na sekondaryang sektor:

- **Pagmimina.** Ang sekondaryang sektor na kung saan ang mga metal, di-metal, at enerhiyang mineral ay kinukuha at dumadaan sa proseso upang gawing tapos na produkto (halimbawa ay hikaw na gawa sa ginto) o kabahagi ng isang yaring kalakal (halimbawa ay tornilyo para sa kotse). Ang mismong produkto, hilaw man o naproseso ang nagbibigay ng kita para sa bansa.
- **Pagmamanupaktura.** Ayon sa diksiyong Macquarie, ang pagmamanupaktura ay tumutukoy sa paggawa ng mga produkto sa pamamagitan ng manual labor o ng mga makina.
- **Konstruksiyon.** Kabilang dito ang mga gawaing tulad ng pagtatayo ng mga gusali, estruktura at iba pang land improvements halimbawa ay tulay, kalsada at iba pa bilang bahagi ng serbisyo publiko ng pamahalaan sa mga mamamayan. Kasama rin sa sekondaryang sektor na ito ang probisyon sa pagbibigay ng serbisyong teknikal at konstruksiyon tulad ng pagsasaayos at pagmimintina kasama na rin ang ang personal na konstruksiyon ng mga tirahan.
- **Utilities** (koryente, gas, at tubig). Ito ay binubuo ng mga kompanyang ang pangunahing layunin ay matugunan ang pangangailangan ng mga mamamayan sa tubig, koryente, at gas. Sa sekondaryang sektor na ito, malaki ang papel ng pamahalaan upang masiguro ang maayos na serbisyo. Kasama sa mga tungkuling ito ang paglalatatag ng mga imprastruktura at angkop na teknolohiya upang maihatid ang nararapat na serbisyo sa lahat ng tao. Ito ay bilang paninigurong ang bawat mamamayan ay maaabot ng mga nasabing serbisyo.

SEKTOR NG INDUSTRIYA	
Kahalagahan	Kahinaan
<ul style="list-style-type: none"> • Ang kaunlaran ay maaaring maganap kung magkakaroon ng transpormasyon ang isang lipunan mula sa pagiging rural, agricultural, atrasado, at mapamahiin patungong urban, industriyal, progresibo, at modern. (Balitao et al, 2012) • Ang konsepto ng industriyalisasyon ay hindi lamang nangangahulugan ng paggamit ng mga makinarya at pag-unlad ng mga industriya higit sa lahat, tinutukoy nito ang pagbabagong teknolohikal na sinasabayan ng mga pagbabagong pangkultura, panlipunan, at pansikolohiya. Nagpapakita ito ng pagtanggap ng isang kaayusang teknolohikal sa halip na panatilihin ang isang kaayusang tradisyonal. (Balitao et al, 2012) 	<ul style="list-style-type: none"> • Policy Inconsistency. Ang kahinaan ng pamahalaan na magkaroon ng mga polisiyang susuporta sa pagpapalakas ng industriya ang isa sa mga dahilan sa pagkawala at pag-iwas ng mga mamumuhunan sa bansa. • Inadequate Investment. Ang pamumuhunan ay mahalaga upang malinang ang teknolohiya at mapalakas ang kasalukuyang industriya. • Macroeconomic Volatility and Political Instability. Ang kahinaan ng mga elemento ng makroekonomiks at ang kaguluhang politikal sa bansa sa iba't ibang panahon ay nagtulak sa mga lokal at dayuhang mamumuhunan na huwag magnegosyo sa bansa. Bunga nito ang mababang antas ng pamumuhunan na nagresulta sa matamlay na industriya at mabuwag na ekonomiya.

Ugnayan ng Sektor ng Agrikultura at Industriya

1. Nagmumula sa agrikultura ang mga hilaw na sangkap na ginagamit sa pagbuo ng mga produkto ng industriya. Ang mga sangkap na ito ay nagkakaroon ng transpormasyon, nadadagdagan ng halaga, at nag-iiba ng anyo ayon sa magiging gamit at pakinabang dito.
2. Ang mga kagamitang ginagamit sa agrikultura tulad ng traktora, sasakyang pangisda, at iba pa ay produktong mula sa industriya.

3. Ang sektor ng industriya ay nakapagdudulot ng napakalaking kontribusyon sa ekonomiya.
4. Ang pagmamamupaktura halimbawa ay hindi maaaring mawala dahil ito ang pangunahin sa sekondaryang sektor. Ito ang sektor na nagpoproseso ng mga hilaw na produkto.
5. Malaking tulong din sa agrikultura ang pagsasaayos ng mga impraestruktura tulad ng mga daan, tulay, riles, daungan, paliparan, at imbakan ng mga produkto. Ito ay pagsisigurong makararating sa tamang panahon at pakikinabangan ng mga mamamayan ang kalakal mula sa sektor ng agrikultura.
6. Sinasalo ng sektor ng industriya ang mga mamamayang iniwan ang gawaing pang-agrikultura dahil sa iba't ibang kadahilanan.

Mga Patakaran at Programa upang Mapaunlad ang Sektor ng Industriya at Pangangalakal

1. Pagsusog (amendments) sa Executive Order (EO) No. 226 o ang Omnibus Investment Code of 1987 upang mapalakas ang pagtataguyod sa pamumuhunan at paglinang ng mga bagong industriya ng Board of Investment (BOI).
2. Pagpapatibay sa anti-trust/competition law upang malabanan ang mga gawaing hindi patas pagdating sa kalakalan, maiwasan ang kartel at monopolyo, at maparusahan ang mga opisyal ng mga kompanyang hindi sumusunod sa patas na pagnegosyo.
3. Pagsusog sa Tariff and Customs Code ng Pilipinas. Ito ay bilang suporta sa patas na pakikipagkalakan at mapigilan ang patuloy na paglaganap ng smuggling sa bansa. Pagsisiguro din ito na ang Pilipinas ay makasusunod sa pandaigdigang pamantayanpagdating sa panuntunan ng custom batay sa naging komitment ng bansa sa Kyoto Convention.
4. Pagsusog sa Local Government Code upang masiguro na ang kapaligiran sa bansa ay magiging kaaya-aya sa pagnegosyo.
5. Reporma sa buwis bilang insentibo sa pibadong sektor kaugnay ng kanilang mga R and D na isinagawa batay sa RA 8424. Ito ay may layuning mahikayat ang mga pribadong sektor na magkaroon ng inobasyon at pagtutulungan upang mapagbuti at mapalakas ang pagsasagawa ng R and D para sa kapakinabangan ng lahat.
6. Pagsusog sa Intellectual Property Code bilang proteksiyon sa mga negosyante na ang produkto ay mga sariling likha tulad ng muwebles at iba pang gawang kamay.
7. Pagsusog sa Barangay Micro Business Enterprises (BMBEs) Act bilang suporta sa pagpapalawig at pagpapalakas sa maliliit na negosyo na katuwang ng pamahalaan sa pagbibigay ng trabaho

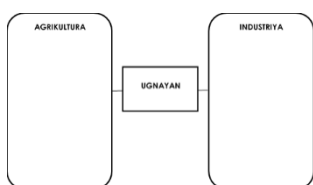
Gawain sa Pagkatuto Bilang 2. Panuto: Matapos basahin ang teksto tungkol sa sektor ng industriya, punan ang talahanayan na nasa ibaba. Tukuyin ang katangian ng iba't ibang industriya sa loob ng mga sekondaryang sektor sa pamamagitan ng pagbuo ng pangungusap at magbigay ng halimbawa ng mga ito. Gamitin ang mga pamprosesong tanong sa gagawing talakayan.

Sistemang Industriya			
Pagmamamupaktura ay tumutukoy sa _____	Konstruksyon ay ang pagpapatayo ng _____	Utilities ay binubuo ng _____	Pagmimina ay ang _____
_____	_____	_____	_____
Halimbawa:			
1			
2.			

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang bumubuo sa sektor ng industriya?
2. Sa anong sektor ng ekonomiya nagmumula ang mga hilaw na sangkap na ginagamit ng sektor ng industriya?
3. Paano nakakaapekto ang sektor ng industriya sa ekonomiya ng bansa?

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3. Panuto: Mahalaga ang ugnayan ng mga sektor ng agrikultura at industriya. Hindi maitatanggi na ito ang matatag na sandigan upang maging matatag ang ekonomiya. Mula sa binasang teksto, punan ang kahon ng mga hinihinging impormasyon.

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang bahaging ginagampanan ng industriya? agrikultura?
2. Paano nagiging mahalaga ang bawat isa sa pagtugon sa mga pangangailangan ng tao? bansa?
3. Sa mga gampanin ng bawat isa, paano ka makatutulong sa pag-unlad ng sektor ng industriya?

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

E. Pakikipagpalihan (Mungkahing Oras: 90 Minuto)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4. Panuto: Ipagpalagay na ikaw ay naihalal bilang isang mambabatas sa mababang kapulungan, anong panukala ang gusto mong baguhin mula sa hanay ng mga patakarang pang-industriya sa ibaba, pumili ng isa na gusto mong susugan o baguhin. Ipaliwanag kung bakit.

- Executive Order (EO) No. 226 o ang Omnibus Investment Code of 1987
- Pagpapatibay sa anti-trust/ competition law
- Pagsusog sa Export Development Act
- Pagpapabuti sa industriya ng Aviation
- Pagsusog sa Tariff and Customs Code ng Pilipinas
- Pagsusog sa Local Government Code

A. Paglalapat (Mungkahing Oras: 45 minuto)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5. Panuto: Mula sa isyu ng editorial kartun ng Philippine Star noong Pebrero 3, 2021, ano sa inyong palagay ang mabuting gawin upang hindi labis na maapektuhan ang presyo sa industriya ng mga produktong mula sa karne ng baboy at manok.

<https://www.philstar.com/opinion/2021/02/03/2074900/editorial-capping-pork-prices>

V. PAGTATAYA (Mungkahing Oras: 15 Minuto) Panuto: Tukuyin kung ang sumusunod na pangungusap ay TAMA o MALI. Isulat sa patlang ang inyong sagot.

1. Ang sektor ng industriya ay nagdudulot ng malaking kontribusyon sa ekonomiya ng bansa.
2. Pinakamahalagang sangkap ng sektor ng industriya ang mga makinarya sa produksiyon.
3. Ang industriyalisasyon ay may mahalagang gampanin sa pag-unlad ng kabuhayan ng mga mamamayan.
4. Dapat paunlarin ang sektor ng agrikultura dahil dito nagmumula ang mga hilaw na sangkap at materyales na binubuo sa sektor ng industriya.
5. Mahalaga ang ugnayan ng sektor ng agrikultura at sektor ng industriya upang matugunan sa pangangailangan ng mga mamamayan.

VI. PAGNINILAY (Mungkahing Oras: 5 Minuto)

Personal na Pagtatasa sa Lebel ng Performans Para sa Mag-aaral

Pumili ng isa sa mga simbolo sa ibaba na kakatawan sa iyong naging karanasan sa pagsasagawa ng mga gawain. Ilagay ito sa Hanay ng LP o Lebel ng Performans. Basahin ang deskripsiyon bilang gabay sa iyong pagpili:

- ☆ - Nagawa ko nang mahusay. Hindi ako nahirapan sa pagsasagawa nito. Higit na nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.
- ✓ - Nagawa ko nang maayos. Nahirapan ako nang bahagya sa pagsasagawanito. Nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.
- ? - Hindi ko nagawa o nahirapan ako nang labis a pagsasagawa nito. Hindi ko nauunawaan ang hinihingi sa gawain. Kailangan ko pa ng paglilinaw o dagdag kaalaman upang magawa ko ito nang maayos o mahusay.

Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP
Bilang 1		Bilang 2		Bilang 3		Bilang 4	
Gawain Sa Pagkatuto	LP						
Bilang 5							

VII. SANGGUNIAN

EKONOMIKS: Araling Panlipunan Modyul para sa Mag-aaral, pp. 386-409
Kagawaran ng Edukasyon

Inihanda ni:	MARILOU A. BELARMINO SDO - RIZAL	Sinuri nina:	MR. AUGUST JAMORA MR. REYNATE FLANDEZ MRS. SHIRLY MALAPIT DR. LUCIA F. PAGALANAN
--------------	-------------------------------------	--------------	---

W7	Asignatura	ARALING PANLIPUNAN	Baitang	9
	Markahan	IKAAPAT	Petsa	

I. PAMAGAT NG ARALIN	ANG IMPORMAL NA SEKTOR
II. MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELCs)	Nabibigyang halaga ang mga gampanin ng impormal na sektor at mga patakarang pang-ekonomiyang nakakatulong dito. AP9MSP-IVh-16
III. PANGUNAHING NILALAMAN	<ul style="list-style-type: none"> Ang Impormal na Sektor: Isang Pagpapaliwanag Mga Batas, Programa, at Patakarang Pang-Ekonomiya Kaugnay sa Impormal na Sektor

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

I. Panimula (Mungkahing Oras: 10 minuto)

Ang pagkamit ng pambansang kaunlaran ay hinahangad ng bawat mamamayan. Ang hangaring ito ay makakamit lamang kung ang lahat ng bumubuo sa sektor ng ekonomiya at ang pamahalaan ay magtutulungan.

Sa nakaraang mga aralin, iyong naunawaan ang mga bahaging ginagampanan ng mga sektor ng agrikultura, industriya, at paglilingkod upang matugunan ang mga pangangailangan ng ekonomiya at makamit ang pambansang kaunlaran. Subalit, hindi masasabing komprehensibo ang pag-aaral ng ekonomiya ng isang bansa kung hindi natin maibibilang ang pagsusuri ng tinatawag nating impormal na sektor sapagkat maraming mga mamamayan ang kabilang dito.

Kaugnay nito, ang pangunahing pokus ng araling ito ay ang impormal na sektor ng ekonomiya. Sa pagtatapos ng araling ito, inaasahang mabibigyang halaga mo ang mga gampanin ng mga impormal na sektor sa ating ekonomiya at ang mga patakarang pang-ekonomiya na itinakda ng pamahalaan upang makatulong dito.

Sa pagsisimula ng ating pagtalakay, iyong suriin ang photo-bucket sa ibaba at sagutin ang pamprosesong tanong.

Pamprosesong Tanong:

1. Ano anong hanap-buhay o pinagkakakitaan ang ipinapakita sa larawan?
2. Saang lugar mo madalas makikita ang mga ganitong sitwasyon?
3. Sa iyong pananaw, nakakatulong ba sa ekonomiya ng bansa ang ganitong uri ng mga hanapbuhay? Paano?

Pinagkunan: <http://www.watworld.com.c.presscdn.com/wp-content/uploads/underground-economy.jpg> Retrieved on November 7, 2014

Ngayon ay hinaharap ng buong mundo ang maraming suliraning pang-ekonomiya sanhi ng pagkakaroon ng pandemya. Maraming negosyo ang nagsara at hanapbuhay na naapektuhan na nagresulta sa krisis na nagpabago sa pang-araw araw na daloy ng buhay. Naging kabilang ba ang inyong pamilya sa naapektuhan ang hanapbuhay dahil sa pandemya?

Dahil sa pangyayari ay naghanap ang ating mga kababayan ng alternatibong pagkakakitaan. Lumaganap ang naging kabilang sa tinatawag na impormal na sektor. Nakatutulong kaya sila sa ekonomiya ng bansa sa kasalukuyan? O nagdudulot lamang ito ng dagdag na suliranin sa pamahalaan?

D. Pagpapaunlad (Mungkahing Oras: 1 ½ oras)

Matapos mong malaman ang mga paunang impormasyon tungkol sa paksang-aralin, ngayon naman ay iyong lilinangin ang mga kaisipan/ kaalamang ito sa tulong ng sumusunod na impormasyon upang matutuhan mo bilang mag-aaral ang mahahalagang ideya o konsepto tungkol sa impormal na sektor.

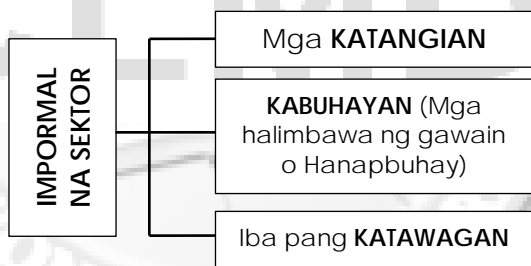
ANG IMPORMAL NA SEKTOR: ISANG PAGPAPALIWANAG

- Sa inilalahad na *economic development model* ni W. Arthur Lewis sinasabing nagmula ang paggamit ng konsepto ng impormal na sektor. Inilarawan niya ito bilang uri ng hanapbuhay na kabilang sa mga bansang papaunlad pa lamang (*developing countries*). Partikular sa mga ito ang uri ng trabahong hindi bahagi ng makabagong sektor ng industriya.
- Ang pormal na pagsisimula ng mga ekonomista at iskolar sa paggamit ng konseptong ito ay nagsimula noong 1970's dahil sa isinagawang pag-aaral ni Keith Hart.
- Ang (ILO) ay gumawa ng resolusyon upang magkaroon ng pandaigdigang batayan sa paglalarawan ng impormal na sektor. Ayon sa ILO, ang impormal na sektor ay nagtataglay ng malawak na katangian. Ito ay binubuo ng mga yunit na nagsasagawa ng pagbuo ng produkto at serbisyo na may layuning makalikha ng empleyo o trabaho at magdulot ng kita sa taong lumalahok dito.

- Noong Abril 2008, nagsagawa ang National Statistics Office (NSO) ng Informal Sector Survey (ISS). Batay rito, lumabas na mayroong halos 10.5 milyong tao ang kabilang sa impormal na sektor. Ang tinatawag na *self-employed* ay humigit-kumulang 9.1 milyong katao at ang mga *employers* ay nasa 1.3 milyong katao.
- Ayon sa papel ni Cleofe S. Pastrana, isang kawani ng (NEDA), na pinamagatang "The Informal Sector and Non-Regular Employment in the Philippines, kaniyang binigyang-diing ang impormal na sektor ay nakatutulong sapagkat nakapagbibigay ito ng empleyo o trabaho sa mga mamamayan. Ito ay nagdudulot din ng pagkakalikha ng mga produkto at serbisyong tutugon sa ating mga pangangailangan.
- Ang kita ng impormal na sektor ay hindi naisasama sa kabuuang Gross Domestic Product (GDP) ng bansa subalit tinataya na ang halaga ng produkto at serbisyo mula rito ay nasa 30%.
- Ayon naman sa IBON Foundation, ang impormal na sektor ay paraan ng mga mamamayan lalo na ang kabilang sa tinatawag na "isang kahig, isang tuka" upang magkaroon ng kabuhayan lalo na sa tuwing panahon ng pangangailangan at kagipitan.
- Sa artikulo ni Cielito Habito sa Philippine Daily Inquirer (PDI) noong Enero 21, 2013, kaniyang sinabi na ang tinatayang kabuuang bahagdan ng impormal na sektor sa GDP ay 40%. Tinawag niya rin ang impormal na sektor bilang *underground economy* o *hidden economy*.
- Ilan sa mga halimbawa ng mga taong kabilang sa sektor na ito ay ang mga nagtitinda sa kalsada (*sidewalk vendor*), *pedicab driver*, karpintero, at mga hindi rehistradong operasyon ng mga pampublikong sasakyan (*colorum*). Kabilang din sa sektor na ito ang mga gawaing ipinagbabawal ng batas tulad ng prostitusyon, ilegal na pasugalan, pamimirata (*piracy*) ng mga *optical media* gaya ng *compact disc* (CD) at *digital video disc* (DVD).
- Kaugnay nito, ang sumusunod ay mga karaniwang katangian ng impormal na sektor:
 - Hindi nakarehistro sa pamahalaan;
 - Hindi nagbabayad ng buwis mula sa kinikita;
 - Hindi nakapaloob sa legal at pormal na balangkas na inilatag ng pamahalaan para sa pagnenegosyo.
- Ang paglaganap ng impormal na sektor ay isang *global phenomenon*. Ang pag-iral nito sa iba't ibang bansa ay kakikitaan lamang ng pagkakaiba-iba nito ayon sa lawak, dami, at pangkalahatang sistema ng operasyon. Gayumpaman, hindi maikakaila ang kontribusyon nito sa pag-unlad ng ekonomiya ng bansa, partikular na sa pagbibigay ng empleyo o hanapbuhay sa mga mamamayan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: (KKK) Katangian, Kabuhayan, Katawagan

Panuto: Batay sa mga kaisipang iyong nabasa, punan mo ang *tri-linear model chart* sa ibaba. Isagawa ito sa iyong sagutang papel. Pagkatapos ay sagutin mo ang pamprosesong tanong.

Pamprosesong Tanong:

- Anong konsepto ang nabuo mo kaugnay ng impormal na sektor ng ekonomiya?
- Makatutulong ba sa pambansang ekonomiya ang mga hanapbuhay o gawaing kaugnay dito? Paano?
- Mayroon bang hindi mabuting dulot sa ekonomiya ang mga gawain o hanapbuhay na kabilang sa impormal na sektor? Pangatwiran.

Mga Batas, Programa, at Patakarang Pang-Ekonomiya Kaugnay sa Impormal na Sektor

Ang ilan sa mga batas, programa, at mga patakarang pang-ekonomiya na may kaugnayan sa impormal na sektor ay ang sumusunod:

- Republic Act 8425** – Ang batas na ito ay kilala din bilang Social Reform and Poverty Alleviation Act of 1997. Itinatadhana ng batas na ito ang pagkilala sa impormal na sektor bilang isa sa mga disadvantaged sectoring lipunang Pilipino na nangangailangan ng tulong ng pamahalaan sa aspektong panlipunan, pang-ekonomiko, pamamahala at maging ekolohikal. Isinusulong ng batas na ito ang tinatawag na Social Reform Agenda (SRA) na naglalayong iahon sa kahirapan ang mga Pilipinong kabilang sa impormal na sektor.
- Republic Act 9710** - Ang batas na ito ay kinilala bilang Magna Carta of Women. Kumikilala ito sa ambag at kakayahan ng kababaihan para itaguyod ang pambansang kaunlaran. Sa ilalim ng batas na ito ay inaalís ang lahat o anumang uri ng diskriminasyon laban sa kababaihan, kinikilala at pinangangalagaan ang kanilang karapatang sibil, politikal, at pang-ekonomiko. Ang batas na ito ay malaking tulong sa impormal na sektor sapagkat ayon sa datos na inilabas ng National Statistics Office (NSO), halos kalahati ng mga bumubuo sa sektor na ito ay kababaihan.
- Presidential Decree 442**- Ito ay mas kilala bilang Philippine Labor Code. Itinuturing ito bilang pangunahing batas ng bansa para sa mga manggagawa. Ito ay naglalaman ng mga probisyon para sa "espesyal na manggagawa" --- kabilang ang mga *industrial homemaker*, kasambahay, batang manggagawa, at kababaihan---na kabilang sa impormal na sektor.

- Republic Act 7796-** Ito ay ang Technical Education and Skills Development (TESDA) Act of 1994. Layunin ng batas na ito na hikayatin ang kabuuang partisipasyon at pakikiisa ng iba't ibang sektor ng lipunan gaya ng industriya, paggawa, lokal na pamahalaan, teknikal, at bokasyonal na mga institusyon upang mapaghusay ang mga kasanayan para sa pagpapataas o pagpapaibayo ng kalidad ng yamang tao ng ating bansa.
- Republic Act 8282-** Ito ay tinatawag din bilang Social Security Act of 1997. Itinatadhana ng batas na ito na tungkulin ng estado na paunlarin, pangalagaan, at itaguyod ang kagalingang panlipunan at seguridad ng mga manggagawa. Higit sa lahat kung sila ay dumanas ng pagkakasakit, kapansanan, panganganak, pagsapit sa katandaan (*old age*), at kamatayan.
- Republic Act 7875** - Ito ay kinilala bilang National Health Insurance Act of 1995. Sa pamamagitan nito ay naitatag ang Philippine Health Insurance Corporation (Philhealth) na naglalayong mapagkalooban ang lahat ng mga mamamayang Pilipino ng isang maayos at sistematikong kaseguruhang pangkalusugan. Nakapaloob sa programang ito na ang pamahalaan ay magkakaloob ng *subsidy* sa mga mamamayan na walang sapat na kakayahang pinansiyal sa oras na sila ay magkaroon ng pangangailangang medikal at pangkalusugan gaya na lamang ng operasyon at *hospitalization program*.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Ayon sa Batas...

Panuto: Matapos mong basahin ang mga impormasyon tungkol sa mga batas at mga patakarang pang-ekonomiya tungkol sa impormal na sektor, punan mo ang tsart sa ibaba. Isa-isahin at ibigay ang pangunahing layunin ng batas. Ipaliwanag din ang halaga nito sa impormal na sektor. Sagutin din ang pamprosesong tanong. Isulat ang sagot sa iyong sagutang papel.

Mga batas na may kaugnayan sa impormal na sektor	Kahalagahan ng batas na ito sa impormal na sektor

Pamprosesong Tanong:

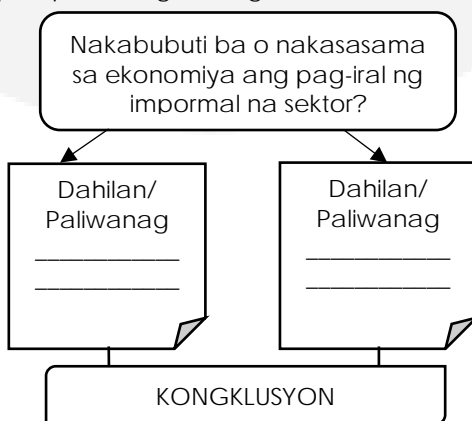
- Ano ang bahaging ginagampanan ng pamahalaan upang mabigyan ng solusyon o mapabuti ang mga mamamayang nasa impormal na sektor?
- Sa kasaluyang sitwasyon ng ekonomiya, ano pa ang mga tulong na dapat maibigay ng pamahalaan sa mga kabilang sa impormal na sektor? Bakit?

E. Pakikipagpalihan (Mungkahing Oras: 60 minuto)

Matapos mong maunawaan ang konsepto ng impormal na sektor ng ekonomiya maging ang mga patakarang pang-ekonomiya, ating sagutan ang gawain na higit pang makapagpapalim ng iyong kaalaman sa paksang tinalakay.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Halika, usap tayo.

Panuto: Magkaroon ka ng pakikipagpalitang-opinyon sa mga kasama mo sa bahay tungkol sa impormal na sektor. Makabubuti kung ibabahagi mo sa kanila ang iyong natutuhan upang magkaroon sila ng ideya tungkol dito. Magbibigay kayo ng pangangatwiran kung nakakabuti ba o nakasasama sa ekonomiya ng bansa ang pag-iral ng impormal na sektor. Ilagay ang inyong sagot sa loob ng discussion web chart. Pagkatapos ay sagutin mo ang pamprosesong tanong.

Pamprosesong tanong:

- Ano ang naging batayan ninyo sa pagbibigay ng desisyon ng kabutihan at hindi kabutihan ng pagkakaroon ng impormal na sektor sa ekonomiya? Ipaliwanag.
- Sa anong panig nahirapang maglahad ng mga kadahilanan batay sa inyong talakayan? Bakit?
- Ano ang pangkalahatang repleksiyon o kongklusyon ang nabuo tungkol sa pagkakaroon ng impormal na sektor sa ekonomiya ng bansa? Pangatwiran ang iyong kasagutan.

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

A. Paglalapat (Mungkahing Oras: 60 minuto)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Mahalaga ka.

Panuto: Ngayong naunawaan mo na ang iba't ibang konsepto tungkol sa aralin, ikaw ay gagawa ng isang paglalarawan tungkol sa halaga ng impormal ng sektor sa ekonomiya at kung paano pinahahahalagaan ng pamahalaan ang kanilang ambag sa pag-unlad ng bansa. Pumili ng isang (1) paraan tulad ng collage, poster o caricature. Upang maisagawa nang maayos ang presentasyon, isaalang-alang ang sumusunod na checklist at bibigyan ito ng marka o puntos gamit ang rubric na nasa ibaba.

Rubrik para sa Paglalarawan			
Pamantayan	Indikador	Puntos	Natamong Puntos
Kaangkupan sa Tema	Akma ang kabuuang paglalarawan sa hinihinging mensahe at tema para sa impormal na sektor.	10	
Paglalahad ng Pananaw at Pagpapahalaga	Mahusay na nailahad ang pananaw at pagpapahalaga gamit ang mga element o simbolismo.	10	
Presentasyong Biswal	Masining na ipinakita ang ideya batay sa kabuuang larawan.	10	
		Kabuoang Puntos	

Checklist:

- o Naipakita mo ba ang mga pangunahing konsepto ng impormal na sektor?
- o Nailalahad mo ba nang mabuti ang mga simbolismong upang malinaw na maibigay mensahe ng iyong paglalarawan?
- o Naging masining ba ang ginamit mong paglalarawan upang maipakita ang pagpapahalaga sa kanila?

V. PAGTATAYA (Mungkahing Oras: 15 minuto)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 6: Kumpletuhin Mo

Panuto: Kumpletuhin ang sumusunod na pahayag. Isulat ito sa iyong sagutang papel

1. Nakakatulong sa ekonomiya ng bansa ang impormal na sektor dahil _____.
2. Sa ibang aspekto, ang impormal na sektor ay mayroong di-mabuting naidudulot sa ekonomiya sapagkat _____.
3. Nakatutulong ang pamahalaan sa impormal na sektor ng ekonomiya sa pamamagitan ng _____.
4. Sa kabuoan, mahalaga ang ginagampanan ng impormal na sektor sa ekonomiya ng isang bansa dahil _____.

VI. PAGNINILAY (Mungkahing Oras: 5 minuto)

- Ipabatid ang iyong personal na pagtatasa sa kard ayon sa lebel ng iyong performans.

Personal na Pagtatasa sa Lebel ng Performans Para sa Mag-aaral

Pumili ng isa sa mga simbolo sa ibaba na kakatawan sa iyong naging karanasan sa pagsasagawa ng mga gawain. Ilagay ito sa Hanay ng LP o Lebel ng Performans. Basahin ang deskripsiyon bilang gabay sa iyong pagpili:

- ☆ - Nagawa ko nang mahusay. Hindi ako nahirapan sa pagsasagawa nito. Higit na nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.
- ✓ - Nagawa ko nang maayos. Nahirapan ako nang bahagya sa pagsasagawanito. Nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.
- ? - Hindi ko nagawa o nahirapan ako nang labis sa pagsasagawa nito. Hindi ko nauunawaan ang hinihingi sa gawain. Kailangan ko pa ng paglilinaw o dagdag kaalaman upang magawa ko ito nang maayos o mahusay.

Gawain Sa Pagkatuto	LP	Gawain Sa Pagkatuto	LP
Bilang 1		Bilang 3	
Bilang 2		Bilang 4	

VII. SANGGUNIAN

Balitao, B.R., et al. Ekonomiks AP 9 LM, Pasig City, Department of Education, pahina 430-448

Inihanda ni:	MAGIN T. CATUIRA III SDO - RIZAL	Sinuri nina:	MR. AUGUST JAMORA MR. REYNATE FLANDEZ MRS. SHIRLY MALAPIT DR. LUCIA F. PAGALANAN
--------------	-------------------------------------	--------------	---

BILANG NG GAWAIN SA PAGKATUTO	KASAGUTAN	
BILANG 1	<p>Katangian- Hindi nakarehistro sa pamahalaan; Hindi nagbabayad ng buwis mula sa kinikita; Hindi nakapaloob sa legal at pormal na balangkas na inilatag ng pamahalaan para sa pagnenegosyo. Walang pormal na dokumento sa paggawa.</p> <p>Kabuhayan- nagtitinda sa kalsada (<i>sidewalk vendor</i>), <i>pedicab driver</i>, karpintero, at mga hindi rehistradong operasyon ng mga pampublikong sasakyan (<i>colorum</i>), prostitusyon, ilegal na pasugalan, pamimirata (<i>piracy</i>) ng mga (CD) at (DVD).</p> <p>Katawagan- underground economy, hidden economy</p>	
BILANG 2	<p><u>Mga batas na may kaugnayan sa impormal na sektor</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • RA 8425- Social Reform and Poverty Alleviation Act • RA 9710- Magna Carta for Women • PD 442- Philippine Labor Code • RA 7796- TESDA Act • RA 8282 – SSS Act • RA 7875- PhilHealth Act 	<p><u>Kahalagahan ng batas na ito sa impormal na sektor</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ilahon sa kahirapan ang mga nasa impormal na sektor • Mapangalagaan ang karapatan maging sa hanapbuhay lalo na ng mga kababaihan • Mapangalagaan ang karapatan ng mga manggagawa maging ang nasa impormal na sektor • Nakapagbibigay ng pagsasanay upang mapaghusay ang kasanayan ng mga manggagawa • Mabigyan ng seguro ang mga mangagawa sa pribadong sektor • Mapagkalooban ng subsidy ang mga manggagawa sa pangangailangang medical.
BILANG 3	<ul style="list-style-type: none"> • Ang kasagutan ay batay sa pananaw/ opinyon ng mag-aaral at ng kanyang kasamahan 	
BILANG 4	<ul style="list-style-type: none"> • Ang output ay batay sa pagiging malikhain at pananaw/ opinyon ng mag-aaral 	
PAGTATAYA	<p>A. WASTO o DI-WASTO</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. DI- WASTO 2. DI- WASTO 3. DI- WASTO 4. WASTO 5. WASTO 	<p>B. Pagtukoy</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Social Reform Agenda 2. Philippine Labor Code 3. Buwis 4. TESDA 5. PhilHealth Program

W8	Asignatura	ARALING PANLIPUNAN	Baitang	9
	Markahan	IKAAPAT	Petsa	

I. PAMAGAT NG ARALIN	ANG PILIPINAS AT ANG KALAKALANG PANLABAS
II. MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELCs)	Nasusuri ang mga pang-ekonomikong ugnayan at patakarang panlabas na nakakatulong sa Pilipinas
III. PANGUNAHING NILALAMAN	<ul style="list-style-type: none"> Ang Kalakalang Panlabas ng Pilipinas Ang Ugnayan ng Pilipinas sa mga Samahang Pandaigdig: WTO, APEC, ASEAN Kalakalang Panlabas ng Pilipinas: Kahalagahan, Mga Patakaran at Programa

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

I. Panimula (Mungkahing Oras: 10 minuto)

"No man is an island." Ito ay isang popular na kasabihang nagsasaad na walang tao sa mundo ang maaaring mabuhay nang mag-isa. Nagpapatunay ito na sa buhay ay kailangan natin ng karamay o kasama. Ang konseptong ito ay hindi lamang akma sa tao kundi maging sa isang bansa. Sa larangan ng mga bansa, ang kasabihang ito ay makikita sa pampolitika, panlipunan, at higit sa lahat sa pang-ekonomikong usaping na masasamin sa pamamagitan ng pakikipagkalakalan.

Kaugnay nito, ang araling ito ay patungkol sa pakikipagkalakalang panlabas ng Pilipinas, ang pakikipag-ugnayan natin sa mga samahang pandaigdig tulad ng World Trade Organization (WTO), Asia Pacific Economic Cooperation (APEC) at Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). Kaugnay din nito ang aralin tungkol sa patakaran at programa sa kalakalang panlabas ng Pilipinas.

Sa pagtatapos ng araling ito inaasahang iyong masusuri ang mga pang-ekonomikong ugnayan at mga patakarang panglabas na nakatatulong sa Pilipinas.

Sa pagsisimula ng ating pagtalakay, iyong isagawa ang paghanap ng mga salita sa word box; ito ay maaaring anyong pababa, pahalang, pataas o pabaliktad, at sagutin ang pamprosesong tanong.

E	K	O	N	O	P	R	U	T	A	S
S	A	W	B	A	T	O	U	Q	E	L
Q	L	G	A	L	L	E	O	N	S	A
W	A	R	R	W	D	X	E	A	C	N
A	K	E	T	R	O	P	M	I	I	G
B	A	X	E	F	D	G	O	T	N	I
I	L	Z	R	O	O	T	A	T	O	S
G	A	L	L	L	K	E	K	A	R	L
A	N	Y	L	U	X	C	E	R	T	B
S	A	O	D	P	A	E	D	I	C	A
R	P	O	O	T	N	I	G	P	E	T
A	R	R	N	M	E	U	L	A	L	A
P	T	A	B	A	K	O	D	A	E	S

BARTER	BATAS	BIGAS
DOLYAR	ELECTRONICS	
EXPORT	GALLEON	
GINTO	IMPORT	
KALAKALAN	LANGIS	
PRUTAS	TABAKO	
TARIPA	QUOTA	

Pamprosesong Tanong:

- Alin sa mga ito ang bago o hindi gaanong pamilyar sa iyo? Bakit?
- Sa iyong sariling opinyon, paano kaya nagkakaroon ng ugnayan sa bawat isa ang mga salitang iyong hinanap? Ipaliwanag.

Sa bahaging ito naman ay iyong tutuklasin ang kalagayan ng kalakalang panlabas ng Pilipinas. Nasaan na nga kaya ang ating bansa sa usaping pandaigdigang kalakalan? Mayroon bang mabuting naidulot ang ating pakikipag-ugnayan sa iba't ibang samahang pandaigdig upang makamit natin ang minimithi nating kaunlaran ng Pilipinas? Halina at ating talakayin ang kalagayan ng bansa sa pandaigdigang kalakalan!

D. Pagpapaunlad (Mungkahing Oras: 1 ½ oras)

Iyong lilinangin ngayon ang mga kaisipan/ kaalamang ito sa tulong ng sumusunod na impormasyon upang matutuhan mo bilang mag-aaral ang mahahalagang ideya o konsepto tungkol sa kalakalang panlabas ng Pilipinas.

ANG KALAKALANG PANLABAS NG PILIPINAS

Upang maunawaan ang takbo ng kalakalang panlabas ng isang bansa ay sinusuri ang tinatawag nating *balance of payment* (BOP), na siyang nagsisilbing sukatan ng pandaigdigang gawaing pang-ekonomiya ng isang bansa. Ito rin ang nagpapakita ng talaan ng transaksyon ng isang bansa sa iba't ibang bahagi ng mundo. Samantala, ang *balance of trade* (BOT) naman ay makukuha sa pamamagitan ng pagbabawas ng halaga ng kalakal na inaangkat (*import*) sa halaga ng kalakal na iniluluwas (*export*).

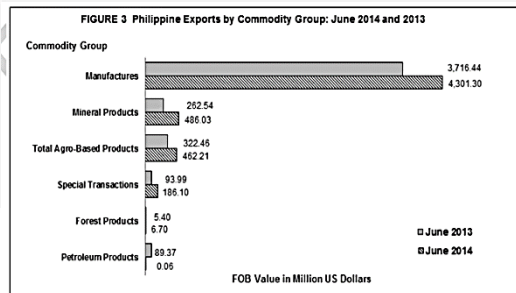
Kaugnay nito, sa paglipas ng panahon, patuloy na lumalawak ang pakikipag-ugnayan ng ating bansa sa larangan ng kalakalan. Ayon sa June 2014 na ulat na inilabas ng Philippine Statistics Authority (PSA) o dating kilala bilang National Statistics Office (NSO), tumaas ng 21.3% ang kabuuang kita ng Pilipinas mula sa pagluluwas (*export*) ng mga produkto. Batay sa June 2014 tayo ay kumita ng \$5.444 bilyong dolyar kumpara sa \$4.490 bilyong dolyar na kinita ng bansa noong June 2013. Ang talahanayan sa ibaba ay nagpapakita ng kabuuang datos tungkol sa ating pagluluwas (*export*).

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

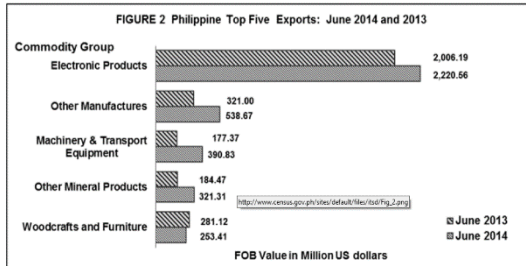
Ang sumusunod ay talahanayan na nagpapakita ng pakikipagkalakalang panlabas ng Pilipinas. Suriin mo ang ipinapakitang datos nito:

Gainers		Losers	
Machinery & Transport Equipment	120.4	Woodcrafts and Furniture	-9.9
Bananas (Fresh)	98.9		
Other Mineral Products	74.2		
Other Manufactures	67.8		
Articles of Apparel and Clothing Accessories	44.5		
Ignition Wiring Set and Other Wiring Sets Used in Vehicles, Aircrafts and Ships	32.5		
Electronic Products	10.7		
Chemicals	0.1		
Cathodes & Sections of Cathodes, of Refined Copper	a/		

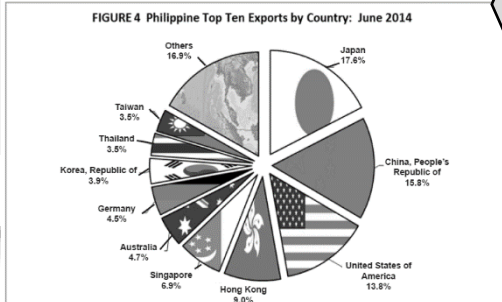
^p-preliminary; ^r-revised; ^{a/} - growth rate not computed, with zero value in June 2013
Pinagkunan: <http://www.census.gov.ph/content/merchandise-exports-performance-june-2014> Retrieved on November 7, 2014

Pinagkunan: <http://www.census.gov.ph/content/merchandise-exports-performance-june-2014> Retrieved on November 7, 2014

Pinagkunan: <http://www.census.gov.ph/content/merchandise-exports-performance-june-2014> Retrieved on November 7, 2014

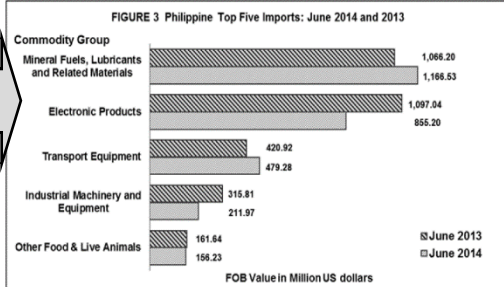
Pinagkunan: <http://www.census.gov.ph/content/philippine-top-ten-exports-by-country-performance-june-2014> Retrieved on November 7, 2014

Ipinapakita ng mga talahanayan ang kalagayan ng Pilipinas sa pagluluwas (export) ng iba't-ibang produkto sa mga bansa sa mundo. Mapapansin na hindi lamang mga produktong agrikultural ang ating iniluluwas, maging ang may kaugnayan sa industriya.

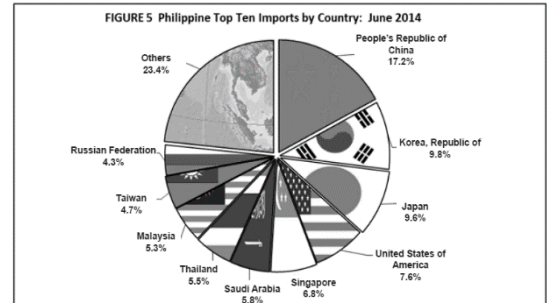
Makikita rin ang mga bansa kung saan ay mayroon tayong malaking pakikipagkalakan sa paraang export. Pinangungunahan ito ng mga bansang Japan, People's Republic of China at United States of America.

Malaking bahagi ng produktong ating inaangkat (import) ay may kaugnayan sa industriya tulad ng langis, produktong electronics at pang-transportasyon.

Kinabibilangan naman ng mga bansang China, South Korea at Japan ang inaangkat ng produkto.

Pinagkunan: <http://www.census.gov.ph/content/philippine-top-five-imports-june-2014> Retrieved on November 7, 2014

Pinagkunan: <http://www.census.gov.ph/content/philippine-top-ten-imports-by-country-june-2014> Retrieved on November 7, 2014

Gawain sa Pagkatuto Bilang 1: Ano ang masasabi mo?

Panuto: Punan ang tsart sa ibaba batay sa iyong nabasa at nasuring mga talahanayan. Gawing gabay sa pagsagot ang pamprosesong tanong.

Kalakalang Panlabas ng Pilipinas

(1) **EXPORT**

(2) **IMPORT**

(3) **EPEKTO SA EKONOMIYA**

Pamprosesong Tanong:

- Ano ang kalagayan ng pagluluwas (export) ng produkto ng Pilipinas sa pandaigdigang kalakalan?
- Ano ang kalagayan ng pag-angkat (import) ng produkto ng Pilipinas mula sa ibang bansa?
- Sa iyong opinyon, paano nakakaapekto sa ekonomiya ng bansa ang paggalaw ng mga produktong import at export? Paano tayo nakikinabang sa mga pangyayaring ito?

Ang Ugnayan ng Pilipinas sa mga Samahang Pandaigdig: WTO; APEC, ASEAN

Ang pagkakaroon ng ugnayan ng mga bansa sa daigdig ay mas higit na pinagbubuti sa pamamagitan ng kalakalang panlabas. Ito ay nagsisilbing pamamaraan upang ang bawat bansa ay magkaroon ng ugnayang internasyonal kasabay ng mabilisang pagbabago sa lahat ng aspekto ng pamumuhay ng tao, maging ito ay sa sistema ng edukasyon, komunikasyon, transportasyon, teknolohiya, at maging sa industriyalisasyon.

Kaugnay nito, sa kasalukuyang panahon, ang pakikipagkalakalan ay higit na ginawang sistematiko. Ito ay naging ganap sa pamamagitan ng pagtatatag ng mga samahang pandaigdig o *international organization* na naglalayong palawakin ang ugnayan ng mga bansa sa larangan ng kalakalang panlabas.

Ilan sa mga samahang pandaigdigang pang-ekonomiko na kabilang ang ating bansa ay ang sumusunod:

World Trade Organization (WTO)

Pinagkunan: https://www.oxebridge.com/emma/wp-content/uploads/2017/04/vijest-13726_9360_4569.jpg.png

Ang pandaigdigang samahang ito ay pormal na pinasinayaan at nabuo noong Enero 1, 1995. Ito ay kinikilala bilang samahang namamahala sa pandaigdigang patakaran ng sistema ng kalakalan o *global trading system* sa pagitan ng mga kasaping estado o *member states*. Sa kasalukuyan, ito ay binubuo ng 160 bansang kasapi.

Ang mga pangunahing misyon ng World Trade Organization (WTO) ay ang sumusunod: (1) Pagsusulong ng isang maayos at malayang kalakalan sa pamamagitan ng pagpapababa sa mga hadlang sa kalakalan (*trade barriers*); (2) Pagkakaloob ng mga plataporma para sa negosasyon at nakahandang magbigay tulong-teknikal at pagsasanay para sa mga papaunlad na bansa (*developing countries*); (3) Mamagitan sa mga pagtatalo ng mga kasaping bansa kaugnay sa mga patakaran o magpataw ng *trade sanction* laban sa isang kasaping hindi umaayon sa desisyon o pasya ng samahan;

Ang pagiging kasapi ng Pilipinas sa (WTO) ay isang malaking bagay upang magkaroon ng maayos at mabilis na pakikipag-ugnayan ang ating bansa sa iba pang kasapi ng naturang samahan. Ito ay magdudulot sa ating bansa ng maayos na takbo ng sistema ng kalakalang panlabas at makatutulong upang magkaroon ng mababang taripa o buwis sa produktong ating iniluluwas sa mga bansang kasapi nito.

ASIA-PACIFIC ECONOMIC COOPERATION (APEC)

Pinagkunan: https://pbs.twimg.com/profile_images/1382605453994053635/E_xq-igm.jpg

Ito ay isang samahang may layuning isulong ang kaunlarang pang-ekonomiya at katiwasayan sa rehiyong Asia-Pacific kaugnay na rin ng pagpapalakas sa mga bansa at pamayanan nito. Ito ay isang samahang may layuning isulong ang kaunlarang pang-ekonomiya at katiwasayan sa rehiyong Asia-Pacific kaugnay na rin ng pagpapalakas sa mga bansa at pamayanan nito. Mayroong tinatawag na Three Pillars na siyang sinusunod ng mga kasapi. Ang pinakatampok na programa nito ay ang sumusunod: (1) **Liberalisasyon ng pakikipagkalakalan at pamumuhunan** - Ito ay nakapokus sa pagpapalawak ng pambansang pamilihan upang makahikayat at magkaroon ng karagdagang pamumuhunan at negosyo mula sa kasaping bansa. (2) **Pagpapabilis at pagpapadali ng pagnenegosyo** - Sa pamamagitan ng itatayong imprastrukturang kailangan sa pagnenegosyo at mga kapital o puhunang ilalaan sa operasyon, ito ay nagpapabilis at nagiging episyente ang bawat gawaing pangkaunlaran. Ang mga nagluluwas at nag-aangkat ng mga produkto at serbisyo ay makikinabang dahil sa magiging epekto nito tulad ng mas mababang gastos pamproduksiyon, karagdagang trabaho, at pagkakaroon ng mas malawak na pamilihan. (3) **Pagtutulungang pang-ekonomiya at teknikal** - Ito ay may layuning maglunsad ng mga pagsasanay upang malinang, mapahusay, at mapalawig ang kaalamang teknikal ng lahat ng kasaping bansa.

ASSOCIATION OF SOUTHEAST ASIAN NATIONS (ASEAN)

Pinagkunan: https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQwpDA9cxn0kqhl4ISrBtNZBzVpqKg_QyH-xD3mOpnUn6cpp2R5vJnd7wGblNHw_2lk&usqp=CAU

Ang samahang ito ay naglalayong paunlarin ang ugnayan ng mga bansa sa Timog-Silangang Asya. Ang pagkakatatag ng samahang ito ay naglayong pagbuklurin at magkaroon ng pagkakaisa ang mga bansa sa Timog-Silangang Asya. Idagdag pa rito ang pagnanais na labanan ang pagkalat ng komunismo sa Asya at magkaroon ng kaunlarang pang-ekonomiko.

Sa aspektong pang-ekonomiko, ang samahang ito ay naglalayong paunlarin at isulong ang malayang kalakalan sa bawat kasapi ng ASEAN pati ang mga bansang *dialogue partner* nito.

Itinakda ang ASEAN Free Trade Area (AFTA) na nakabatay sa konsepto ng Common Effective Preferential Tariff (CEPT) o ang programang nagsusulong ng pag-aalis ng taripa at *quota* upang maging ganap ang pagdaloy ng produkto sa mga bansang kasapi ng ASEAN. Kung kaya't sa larangan ng kalakalang panlabas ng Pilipinas sa *economic bloc* batay sa inilabas na datos ng Philippine Statistical Authority (PSA), ang ASEAN ay pangalawa sa may naitalang \$770.46 milyon para sa June 2014. Ito ay isang pagpapatunay na mas pinaigting ng mga bansang kasapi ng ASEAN ang kanilang ugnayan pagdating sa kalakalan.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 2: Alamin at Talakayin

Panuto: Matapos mong mabasa ang mga impormasyon, sagutin ang mga pamprosesong tanong na nasa ibaba. Pagkatapos nito ay punan mo ng impormasyon ang dayagram bilang pagbubuod.

Layunin ng Pagkakatatag ng Samahan	Mga Samahang Pang-ekonomiko	Pangunahing Tulong na Naidulot sa Ekonomiya ng Pilipinas
	WTO	
	APEC	
	ASEAN	

Pamprosesong Tanong:

- Ano ang pangunahing diwa o mensahe ng iyong binasang teksto?
- Mula sa iyong binasa, bakit nakikipag-ugnayan ang ating bansa sa mga samahang pandaigdig?

Kalakalang Panlabas ng Pilipinas: Kahalagahan, Mga Patakaran at Programa

Ang sumusunod naman ay ang mga programa at patakaran na ipinatutupad ng pamahalaan:

Liberalisasyon sa Sektor ng Pagbabangko (R.A. 7721)-Ito ay isinabatas upang mapalawak ang operasyon ng mga dayuhang bangko sa pamamagitan ng pagtatayo ng mga sangay nito. **Foreign Trade Service Corps (FTSC)** - Ito ay ahensiyang naglulunsad ng iba't ibang estratehiyang pamilihan upang lubusang makilala at mapatanyag ang produktong gawa ng sariling bansa. **Trade and Industry Information Center (TIIC)** - Ito ang nangangasiwa sa operasyon ng Bureau Research Center na nagpapalaganap ng mga datos, *statistics*, impormasyon tungkol sa ekonomiya, kalakalan, industriya, pamahalaan, at kapakanan ng mga mamimili. **Center for Industrial Competitiveness** - Naglulunsad ng mga programang magtataas sa antas

IV. YUGTO NG PAGKATUTO AT MGA GAWAING PAMPAGKATUTO

o kalidad at produktibidad ng mga manggagawa upang sila ay maging kompetitibo sa pandaigdigang pamilihan ng manggagawa, produkto, at serbisyo.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 3: Teks-to-Data Retrieval Chart

Panuto: Batay sa tekstong binasa, sagutin mo ang sumusunod na pamprosesong tanong at punan ng mahahalagang datos o impormasyon ang data retrieval chart.

Batas o Programang may Kaugnayan sa Kalakalang Panlabas	Nilalaman/ Isinasaad	Kahalagahan

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang ipinapahayag ng teksto?
2. Batay sa iyong binasa bakit kinakailangang ang pamahalaan ay magpatupad ng mga batas, patakaran, o programang may kaugnayan sa kalakalang panlabas?

E. Pakikipagpalihan (Mungkahing Oras: 60 minuto)

Sagutin ang gawain upang higit na mapallim ng iyong kaalaman sa paksang tinalakay.

Gawain sa Pagkatuto Bilang 4: Anong gusto mo?

Panuto: Magsagawa ka ng isang sarbey sa mga kasama mo sa bahay. Sagutin ang checklist form na nasa ibaba at pagkatapos ay sagutin ang pamprosesong tanong.

PANUTO: Pakilagyan ng teksto ang mga aytem o brand na gusto mong bilhin. Maaaring pumili ng higit sa isa.

☐ BRAND NG DAMIT ___ Bench ___ Giordano ___ Dickies ___ Polo Sport	☐ BRAND NG CHOCOLATE ___ Chocnut ___ Hershey's ___ Cloud-9 ___ Goya ___ Toblerone ___ Snickers
☐ BRAND NG SAPATOS ___ Nike ___ gawang Marikina ___ Swatch ___ Reebok ___ gawang Liiv, Laguna	☐ BRAND NG TSINELAS/SANDALS ___ Bantex ___ Haviomas ___ Spartan ___ Adidas ___ HappyFeet ___ Crocs

Pamprosesong Tanong:

1. Ano ang naging batayan mo sa pagpili ng respondents?
2. Ano at alin sa mga aytem o brand name ang maraming pumili? Bakit kaya maraming pumili nito?
3. Sa kabuuan ano ang produktong mas marami pumili gawang banyaga o gawang lokal?

A. Paglalapat (Mungkahing Oras: 60 minuto)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 5: Isulat mo!

Panuto: Sumulat ng isang sanaysay na naglalaman ng kung paano kayo, bilang mag-aaral ay magiging kabahagi upang mapaunlad ang ekonomiya ng ating bansa. Isaalang-alang ang ang rubric na nasa ibaba sa pagbibigay ng marka o puntos.

Rubric sa pagmamarka ng sanaysay		
Pamantayan	Deskripsiyon	Puntos
Pag-unawa	Malinaw na nailalahad ang mga ideya ng paksa	8
Nilalaman	Makatotohanan ang mga gawaing inilalahad; maaaring magawa ng mag-aaral na tulad mo	7
Organisasyon	Kumprehensibo at malinaw ang daloy ng ideya. Maayos na napag-uugnay ang mga konsepto.	5
		20

V. PAGTATAYA (Mungkahing Oras: 15 minuto)

Gawain sa Pagkatuto Bilang 7: Sagutin Mo

Panuto: Sagutin ang sumusunod na tanong. Isulat ang sagot sa iyong sagutang papel.

1. Paano nakakatulong sa ekonomiya ng Pilipinas ang samahang pandaigdig na WTO? APEC? ASEAN?
2. Ano ang kahalagahan sa ekonomiya ng mga patakaran at programang ipinatutupad ng pamahalaan sa pakikipag-kalakalang panlabas ng ating bansa?
3. Mula sa mga produktong iniluluwas ng ating bansa, ano ang may malaking potensyal upang makaambag sa pag-unlad ng ating ekonomiya? Pangatwiranan

VI. PAGNINILAY (Mungkahing Oras: 5 minuto)

Personal na Pagtatasa sa Lebel ng Performans Para sa Mag-aaral

Pumili ng isa sa mga simbolo sa ibaba na kakatawan sa iyong naging karanasan sa pagsasagawa ng mga gawain. Ilagay ito sa Hanay ng LP o Lebel ng Performans. Basahin ang deskripsiyon bilang gabay sa iyong pagpili:

★ - Nagawa ko nang mahusay. Hindi ako nahirapan sa pagsasagawa nito. Higit na nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.

✓ - Nagawa ko nang maayos. Nahirapan ako nang bahagya sa pagsasagawanito. Nakatulong ang gawain upang matutuhan ko ang aralin.

? - Hindi ko nagawa o nahirapan ako nang labis sa pagsasagawa nito. Hindi ko nauunawaan ang hinihingi sa gawain. Kailangan ko pa ng paglilinaw o dagdag kaalaman upang magawa ko ito nang maayos o mahusay.

Gawain Sa Pagkatuto	LP
Bilang 1	
Bilang 2	
Bilang 3	
Bilang 4	
Bilang 5	

Ipabatid ang iyong personal na pagtatasa sa kard ayon sa lebel ng iyong performans.

VII. SANGGUNIAN

Balita, B.R., et al. Ekonomiks AP 9 LM, Pasig City, Department of Education, pahina 449-477

Inihanda ni:	MAGIN T. CATUIRA III SDO - RIZAL	Sinuri nina:	MR. AUGUST JAMORA MR. REYNATE FLANDEZ MRS. SHIRLY MALAPIT DR. LUCIA F. PAGALANAN
--------------	-------------------------------------	--------------	---

BILANG NG GAWAIN SA PAGKATUTO	KASAGUTAN																	
BILANG 1	<div>1. Hint answer: Mapapansin na ang malaking bahagi ng produktong inululuwas ng Pilipinas ay may kaugnayan sa produktong industriyal. Halos sa 10 pangunahing produktong iniluluwas, ang produktong agrikultural na saging lamang ang kabilang.</div> <div>2. Hint answer: Pangunahing produktong inaangkat ng Pilipinas mula sa ibang bansa ay langis at kaugnay na produkto. Ang mga produktong kaugnay sa pagkain at agrikultural naman ang pinakamaliit.</div> <div>3. Hint answer: Ang pagkakaroon ng import at export sa ekonomiya ay nagpapakita ng masiglang paggalaw nito. Malaki ang pakinabang ng bansa sa pagkakaroon ng export dahil nagkakaroon ng kita ang bansa at sa pamamagitan ng import, natutugunan naman nito ang mga produktong hindi kayang gawin o manggaling sa loob ng bansa.</div>																	
BILANG 2	<table><tr><th>Layunin ng Pagkakatatag ng Samahan</th><th>Mga Samahang Pang-ekonomiko</th><th>Pangunahing Tulong na Naidulot sa Ekonomiya ng Pilipinas</th></tr><tr><td>Pagsusulong ng malayang kalakalan, magbigay tulong-teknikal at pagsasanay para sa papa-unlad na bansa at mamagitan sa pagtatalo ng mga kasaping bansa.</td><td>WTO</td><td>Nagkaroon ng maayos at mabilis na pakikipag-ugnayan ang ating bansa sa iba pang kasapi ng naturang samahan. Ito ay magdudulot sa ating bansa ng maayos na takbo ng sistema ng kalakalang panlabas at makatutulong upang magkaroon ng mababang taripa o buwis sa produktong ating iniluluwas sa mga bansang kasapi nito.</td></tr><tr><td>Ito ay may layuning isulong ang kaunlarang pang-ekonomiya at katiwasayan sa rehiyong Asia-Pacific kaugnay na rin ng pagpapalakas sa mga bansa at pamayanan nito</td><td>APEC</td><td>Nagkaroon tayo ng pormal na kalakalan sa mga bansang kabilang dito.</td></tr><tr><td>Ito ay may layuning isulong ang kaunlarang pang-ekonomiya at katiwasayan sa rehiyong Asia-Pacific kaugnay na rin ng pagpapalakas sa mga bansa at pamayanan nito</td><td>ASEAN</td><td>Pumangalawa ang ASEAN sa naging kapalitang kalakal ng Pilipinas sa larangan ng kalakalang panlabas.</td></tr></table>			Layunin ng Pagkakatatag ng Samahan	Mga Samahang Pang-ekonomiko	Pangunahing Tulong na Naidulot sa Ekonomiya ng Pilipinas	Pagsusulong ng malayang kalakalan, magbigay tulong-teknikal at pagsasanay para sa papa-unlad na bansa at mamagitan sa pagtatalo ng mga kasaping bansa.	WTO	Nagkaroon ng maayos at mabilis na pakikipag-ugnayan ang ating bansa sa iba pang kasapi ng naturang samahan. Ito ay magdudulot sa ating bansa ng maayos na takbo ng sistema ng kalakalang panlabas at makatutulong upang magkaroon ng mababang taripa o buwis sa produktong ating iniluluwas sa mga bansang kasapi nito.	Ito ay may layuning isulong ang kaunlarang pang-ekonomiya at katiwasayan sa rehiyong Asia-Pacific kaugnay na rin ng pagpapalakas sa mga bansa at pamayanan nito	APEC	Nagkaroon tayo ng pormal na kalakalan sa mga bansang kabilang dito.	Ito ay may layuning isulong ang kaunlarang pang-ekonomiya at katiwasayan sa rehiyong Asia-Pacific kaugnay na rin ng pagpapalakas sa mga bansa at pamayanan nito	ASEAN	Pumangalawa ang ASEAN sa naging kapalitang kalakal ng Pilipinas sa larangan ng kalakalang panlabas.			
Layunin ng Pagkakatatag ng Samahan	Mga Samahang Pang-ekonomiko	Pangunahing Tulong na Naidulot sa Ekonomiya ng Pilipinas																
Pagsusulong ng malayang kalakalan, magbigay tulong-teknikal at pagsasanay para sa papa-unlad na bansa at mamagitan sa pagtatalo ng mga kasaping bansa.	WTO	Nagkaroon ng maayos at mabilis na pakikipag-ugnayan ang ating bansa sa iba pang kasapi ng naturang samahan. Ito ay magdudulot sa ating bansa ng maayos na takbo ng sistema ng kalakalang panlabas at makatutulong upang magkaroon ng mababang taripa o buwis sa produktong ating iniluluwas sa mga bansang kasapi nito.																
Ito ay may layuning isulong ang kaunlarang pang-ekonomiya at katiwasayan sa rehiyong Asia-Pacific kaugnay na rin ng pagpapalakas sa mga bansa at pamayanan nito	APEC	Nagkaroon tayo ng pormal na kalakalan sa mga bansang kabilang dito.																
Ito ay may layuning isulong ang kaunlarang pang-ekonomiya at katiwasayan sa rehiyong Asia-Pacific kaugnay na rin ng pagpapalakas sa mga bansa at pamayanan nito	ASEAN	Pumangalawa ang ASEAN sa naging kapalitang kalakal ng Pilipinas sa larangan ng kalakalang panlabas.																
BILANG 3	<table><tr><th>Batas o Programang may Kaugnayan sa Kalakalang Panlabas</th><th>Nilalaman/ Isinasaad</th><th>Kahalagahan</th></tr><tr><td>Liberalisasyon sa Sektor ng Pagbabangko (R.A. 7721)</td><td>Ito ay isinabatas upang mapalawak ang operasyon ng mga dayuhang bangko sa pamamagitan ng pagtatayo ng mga sangay nito.</td><td>Magkaroon ng kontrol sa pagbabangko ng dayuhan at maging prayoridad ang lokal sa mga bangko.</td></tr><tr><td>Foreign Trade Service Corps (FTSC)</td><td>Ito ay ahensiyang naglulunsad ng iba't ibang estratehiyang pamilihan upang lubusang makilala at mapatanyag ang produktong gawa ng sariling bansa</td><td>Mapaunlad at mapaghusay ang mga produktong iniluluwas ng bansa,</td></tr><tr><td>Trade and Industry Information Center (TIIC)</td><td>Ito ang nangangasiwa sa operasyon ng Bureau Research Center na nagpapalaganap ng mga datos, <i>statistics</i>, impormasyon tungkol sa ekonomiya, kalakalan, industriya, pamahalaan, at kapakanan ng mga mamimili</td><td>Mabigayan ng sapat at komprehensibong datos upang magamit sa paggawa ng mga desisyon o polisiya sa ikabubuti ng ating ekonomiya.</td></tr><tr><td>Center for Industrial Competitiveness</td><td>Naglulunsad ng mga programang magtataas sa antas o kalidad at produktibidad ng mga manggagawa upang sila ay maging kompetitibo sa pandaigdigang pamilihan ng manggagawa, produkto, at serbisyo.</td><td>Makapagbigay ng kasanayan ang mga manggagawa upang mapataas ang kompetitibo ng paggawa.</td></tr></table>			Batas o Programang may Kaugnayan sa Kalakalang Panlabas	Nilalaman/ Isinasaad	Kahalagahan	Liberalisasyon sa Sektor ng Pagbabangko (R.A. 7721)	Ito ay isinabatas upang mapalawak ang operasyon ng mga dayuhang bangko sa pamamagitan ng pagtatayo ng mga sangay nito.	Magkaroon ng kontrol sa pagbabangko ng dayuhan at maging prayoridad ang lokal sa mga bangko.	Foreign Trade Service Corps (FTSC)	Ito ay ahensiyang naglulunsad ng iba't ibang estratehiyang pamilihan upang lubusang makilala at mapatanyag ang produktong gawa ng sariling bansa	Mapaunlad at mapaghusay ang mga produktong iniluluwas ng bansa,	Trade and Industry Information Center (TIIC)	Ito ang nangangasiwa sa operasyon ng Bureau Research Center na nagpapalaganap ng mga datos, <i>statistics</i> , impormasyon tungkol sa ekonomiya, kalakalan, industriya, pamahalaan, at kapakanan ng mga mamimili	Mabigayan ng sapat at komprehensibong datos upang magamit sa paggawa ng mga desisyon o polisiya sa ikabubuti ng ating ekonomiya.	Center for Industrial Competitiveness	Naglulunsad ng mga programang magtataas sa antas o kalidad at produktibidad ng mga manggagawa upang sila ay maging kompetitibo sa pandaigdigang pamilihan ng manggagawa, produkto, at serbisyo.	Makapagbigay ng kasanayan ang mga manggagawa upang mapataas ang kompetitibo ng paggawa.
Batas o Programang may Kaugnayan sa Kalakalang Panlabas	Nilalaman/ Isinasaad	Kahalagahan																
Liberalisasyon sa Sektor ng Pagbabangko (R.A. 7721)	Ito ay isinabatas upang mapalawak ang operasyon ng mga dayuhang bangko sa pamamagitan ng pagtatayo ng mga sangay nito.	Magkaroon ng kontrol sa pagbabangko ng dayuhan at maging prayoridad ang lokal sa mga bangko.																
Foreign Trade Service Corps (FTSC)	Ito ay ahensiyang naglulunsad ng iba't ibang estratehiyang pamilihan upang lubusang makilala at mapatanyag ang produktong gawa ng sariling bansa	Mapaunlad at mapaghusay ang mga produktong iniluluwas ng bansa,																
Trade and Industry Information Center (TIIC)	Ito ang nangangasiwa sa operasyon ng Bureau Research Center na nagpapalaganap ng mga datos, <i>statistics</i> , impormasyon tungkol sa ekonomiya, kalakalan, industriya, pamahalaan, at kapakanan ng mga mamimili	Mabigayan ng sapat at komprehensibong datos upang magamit sa paggawa ng mga desisyon o polisiya sa ikabubuti ng ating ekonomiya.																
Center for Industrial Competitiveness	Naglulunsad ng mga programang magtataas sa antas o kalidad at produktibidad ng mga manggagawa upang sila ay maging kompetitibo sa pandaigdigang pamilihan ng manggagawa, produkto, at serbisyo.	Makapagbigay ng kasanayan ang mga manggagawa upang mapataas ang kompetitibo ng paggawa.																
BILANG 4	<div>• Ang kasagutan ay batay sa pananaw/ opinyon ng mag-aaral at ng kanyang kasamahan</div>																	
BILANG 5	<div>• Ang output ay batay sa pagiging malikhain at pananaw/ opinyon ng mag-aaral</div>																	